

Filosofo berriak

Manolo Pagola

Lan honen eginkizuna filosofia berria deritzan mugimenduan parte duten filosofoen aurkezpena egitea da.

Autore denak batera hartuz eta guztiengan dauden gai nagusiak seinalatuz egin zitekeen aurkezpen hau: arrazionalismoaren kritika, Marx-en ukapen bortitza, antimetafisika, boterearen ikuspegi iluna, sozialismoaren porrota eta ezina, totalitarismoa, etab. Agian errazago izango zen horrela niretzat, eta laburrago irakurlearen pazientziarentzat.

Beste bidea hauxe izan daiteke: autore bakoitza bereiz hartu, besteekin nahasi gabe, eta hauen arrazoiketa bere osoan eman. Metodo hau egoikiagoa da. Luzapenaren eta errepetizioen arriskua du bere kontra, autore bakoitzaren pentsamendua argiago, zehatzago, osoago ulertzeko aukera du alde.

Filosofo berrien mugimenduan dabiltzanak —barnetik nahiz bazterretik— asko dira, eta era askotakoak. Ez zegoen, bada, denak tratatzerik. Aukera egin behar izan dut. Arrakastarik eta gorrotorik handiena merezi dutenak hautatu ditut: Glucksmann, Lévy, Benoist. Azken zatian beste batzuren berri laburki ematea ere ondo iruditu zait.

Aurkezpen honek horixe besterik ez ditu izan nahi: aurkezpena. Informazioa eman, ez kritikarik. Hontan dabilenak daki informazioa deformazio bihur dakiokela; eta osotoro neutro izaterik ez dagoela. 300 orrialdeko liburua folio batzutara isurtzean, erremediorik gabe kabitu ezinik gainezka egiten dizula. Halaz ere autore bakoitzaren pentsabideari trabarik gabeko ibilbidea prestatzen saiatu naiz. Eskubide osoz konforme gelditzen ez denak, liburua hartu eta irakurtzea dauka.

Filosofo berri hauen liburuak ez dakit sakontzat ala arintzat jo behar diren, gutxi ala asko balio duten. Filosofo profesionalak erabaki dezala hori, mesedez. Nik dakidana zera da, ez direla irakurterrazak. Ez dela hori lotaratzean irakurtzeko literatura erotikoa. Horregatik eskubiaren zerbitzutan antolatutako marketing operazio hutsa dela mugimendu hau esan eta lasai gelditzen denaren jarrera bitxi samarra da gutxienik. Milaka batzu gehiago ale saldu arren, ez zait iruditzen zabalkunde masiborik izango dutenik. Besterik da, ordea, liburu horien eragina, polemika telebistara, irratira, prentsara ailegatzen denean, eta eztabaidak kore politikoa hartzen duenean.

I. ANDRÉ GLUCKSMANN

Filosofo berrien artean, Lévy-k bezalako zalapartarik atera gabe, Estatuaren boterea sakonkien aztertu eta salatu duena da beharbada André Glucksmann. 68ko maiatzean punta puntan ibili zen. Ezker maoistako militantea. Militantzia horrek erabat desengainatu ondoren, etsipen eta eskeptizismo politiko horren zuzenespen teorikoa moldatzen saiatu da.

Idatzi dituen liburuetatik bi aztertuko ditugu hemen: *La cuisine et le mangeur d'hommes* eta *Les Maîtres penseurs*¹.

1. Sukaldaria eta giza jalea

Lenin-ek optimismorik haundienaz esan zuen, sukalde zulo-ko etxeakoandrea Estatu arazoak erabakitzeko gai izango zela komunismoarekin. «Giza jale» asegaitza den Estatuak, ordea, ez du horretarako erraztasunik eskaintzen.

Glucksmann-en liburu honek Lenin-en ametsa Sobiet Batauneko egoerarekin konparatzen du. Era horretan Estatuak desegitea amesten duen edo amesten zuen boterearen sistema teori-

koa Estaturik gogorrena eta ahalguztidunena eraikitsera heldu dela salatzen du.

a) Gauza bakoitzak bere izena

Glucksmann barneraino ukitu duena kontzentrapen zelaien errealitatea da. Lehen, horren zati batzu ezagutzen bagenituen, eta sinistu ezina gertatu baldin bazitzaion inori egiaren garratzasuna, Kruschew-en salaketen ondotik, eta batez ere azken urteotan disidenteez egin dizkiguten deskribapen mingarrien ondotik, bereziki Soljenitzin-en *Gulag Arkipelagoa* irakurrita gero, ez dago begiak isterik. Disidente hauen testigantzak zelai horiek sistemaren parte direla argi utzi dute. Zelaiaren fenomenoak, den bezain ikaragarria izanik, ez dago honez gero erreflexioa berandutzerik.

Autoreak zehatz samar deskribatzen du kontzentrapen zelaila. Baina batez ere fenomenoaren erraietan dagoen logika begi bistan jari nahi digu. Gertaera hori posible egin duen mekanismoaren tripa azaldu.

Horretarako lehen baldintza errealitateari berea duen izena ematea da. Hilketak hilketa dira. Kontzentrapen zelaiak kontzentrapen zelai dira. Errepresioa errepresio da. Diktadura diktadura da. Hau dena ez da tautologia merkerik edo sagardotegiko logikarik. Esan nahi baita, kolore ideologikoa eta sistema teorikoa gorabehera, errealitate berdinari izen bera eman behar zaiola han eta hemen. Nazismoak egindakoak kondenatzen bada, ezin daitezkeela zuzenetsi komunismoak egin dituenen. Bestela

«habrá que explicar que los campos, las deportaciones contribuyen 'a su pesar' al reconocimiento del hombre por el hombre, a la edificación de la sociedad sin clases. Habrá que encontrar la forma de sugerir que un campo *ya* no es un campo, que el trabajo forzado *ya* no es el trabajo forzado, la exterminación *ya* no es la exterminación, desde el momento en que matan en nombre del socialismo»².

b) Herria herriaren izenean zapaldua

Kontzentrapen zelaiaren izugarrikeria ez zen ahalgarri, manipulazio ideologiko basatirik gabe. Honen helburua biktima bera errudun sentiaraztea da. Kontzentrapen zelaitik pasa edo bertan gelditu ziren milioika biktimei, zapalketaren kontzientzia sustraitik kendu nahi izan zaie. Erresistentzia oro ezinezko egiteko biderik egokiena horixe zen.

Botereak, honen enkarnazio den nagusiak, du arrazoi beti. Estatu buruek dakite nondik eta noruntz doan historia; herriaren interesa eta ona zein den. Jakintza hori dakienak ezin du oker joka. Ez du errurik. Beraz, zapalduarena izan behar du erruak derrigorrez.

Hortaz makilkazoa soinean sentitzen duenari, zertan ez badaki ere, zerbaitetan oker egin duela pentsatzea besterik ez zaio gelditzen. Autokritika. Errua ezagutu. Partiduak arrazoi duela sinetsiz segi. Honela esplikatzen dira Moskuko prozesuak. Goseak, lo faltak eta torturak ez du dena esplikatzen. Partidua-ren filosofia dogmatikorik gabe, Estatuaren eta gizartearen identifikapen aprioristikorik gabe ez zen posible izanen. Bujarin, ideologo sobietiko diztiratsu hura, Stalin odolisurketarik eta purgarik beldurgarriena burutzen ari den bitartean, munduko konstituziorik demokratikoena redaktatzen ari da. Sarraski tresneriari, Estatuari alegia, olio ematen. Haren engranaiak harri-patuko duen arte. Orduan hain ongi dakien ideologiaren dotrina gogoratuz, «subjeliboki» errugabe izan arren, «objeliboki» errudun dela aitortuko du³.

d) Sobiet Batasuna, sozialista?

Asko dira Sobiet Batasunaren aurpegi beltza kritikatzeko. Baina, Glucksmann-en ustez, kritikaren esanahia minimizatuz, eta, orohar, Sozialismo sobietikoa salbatu nahirik.

Bide hortatik dabil, stalinismoa gizon zoro eta anker baten lepotik justifikatu nahi duena; kanpoko etsaigoaren eta barneko gerra zibilaren kointura gogoratzen duena; «pertsonekultua» aipatzen duena; industrializapen azkarraren esijentziak, eta diktadurari esker produkzioan egin ziren aurrerapenak kontatzen dizkizuna. Beste batzuek, bide beretsutik, erroreak, hankasartze batzuek izan zirela aitortzen dute, baina dirijenteen eta koadroen erantzukizuna ukatuz. Herria zegoen atzeratuta. Herriarena zen errua.

Interpretapen guztiok Sobiet Batasuna sozialista dela suposatzen dute. Honetxe ateratzen du Glucksmann bere onetik. «Mende honetako gezurrik haundiena» deitzen dio. Sozialista dela esatea, Estatu herriaren eskutan dagoela, herriarena dela aitortzea litzateke. «Herria martiritzen duen agintea herriaren agintea litzateke, hankasartze batzuek gorabehera»⁴.

Bestetik, diktaduraren izugarria une hartako eragozpenen bizkar botatzea, eta aurrerapenaren bizkortasunarekin estali na-

hi izatea, nazismoa Hitler-en autopistekin justifikatzea adina litzateke.

e) Kritika, baina azkeneraino

Orain aipatu berri ditugun stalinismoaren justifikapen eta azalpenek ez dute onartu nahi, Sobiet Batasunean menperatzaileen eta menperatuen arteko borrokarik dagoenik. Herria eta agintariak, Estatua eta gizartea, bat direla uste da.

Zelaiak, ordea, sistemaren zati dira. Ez dira eranskin zoritxarrezkoa. Sobiet Batasuneko sistema sozio-politikoak zelaiari esker funtzionatzen du. Zelaiak ez du etekin ekonomikorik. Baina honen errentabilitatea, sistema ekonomiko eta politikoari irauraraztean datza.

Sistemaren terrorismoa ez da axalekoa, akzidentala. Ez da Stalin-en zorakeria hutsa. Boltxebikeek —jatorrek eta alprojek— denek, printzipio berdinak zeuzkaten. Estatuaren terrorismoa eta basakeria hori aspaldi justifikatua zegoen.

Lenin ez da errugabea. Stalin-ek garbitu zituen haien adiski-deak ere ez. Stalinismoa ez da desbiazioa. Leninismoaren logikan zegoen. Egia haxe frogatzen, kontzentrapen zelaiak eta errepresioa Lenin-ek onartu zuela erakusten gogoz saiatzen da Glucksmann. Honentzat Stalin baitan Lenin dago. Eta Lenin baitan, Marx.

Stalinismoaren teoria justifikatzailea marxismoa da. Kontzentrapen zelaietan hil diren 50 milioi horiek ez dira hil marxismo oker, deformatuarengatik, marxismoa behar bezala aplikatu zelako baizik. Hilketa eta sarraski hura justifikatzen zituen eta dituen arrazoiak teoria marxista dira. Marxismoa

«zientzia bada, bere ekintzetatik frogatzen da autoritatearen zientzia dela, XX. mendean boterea irabazi, gorde eta sendotzen laguntzen duten metodo, ideia eta jokabideen multzoa dela⁵.

Marxismoak ez dauka bere eskuak garbitzerik, Sobiet Batasuneko totalitarismoarekin zerikusirik ez baleuka bezala. Zientzia eta zelaiak elkarrekin lotuta doaz. Horregatik, zelaietako erresistentzia marxismoaren kontrakoa ere bada, disidenteengan nabari daitekeenez. Marxismoak erakutsi bait du egiaren monopolioa partiduarena dela. Egia absoluto honek beste egia partzialen eskubideak anulatzen zituela. Eta, onez edo txarrez, egia hau herriari kaskoan kanpotik sartu behar zaiola (garun lisiba). Teoria horrek eman dizkio Partiduari herria azpian isiltzeko

arrazoiak, eta errejimena sozialista dela deklaratzeko ahalmena, eta egia hori dudan jartzeko eskubidea herriari kentzeko baimena.

Marxismoa eta nazismoa, kontrako ideologiak izanagatik, ondorio beretsutara iritxi dira.

Glucksmann-ek Errusiako Estatu hain gogor juzgatzen duen, ez du Europakorik bedekintzen. Platon-engandik hasi eta gaurdaino asmatu diren politikaren teoria denak hildo beretik doaz. Menperatzaileen eta menperatuen arteko hesia nork tinkoago jaso bilatzen duten saioak dira. Estatuaren teoria guztiek boterearen logika berdinari jarraitzen diote. Herriaren isiltasuna, baietza eta azpiratzea lortzeko tresna dira. Munduko iraultzaile eta erreformista guztiek Estatuaren tresna hortaz jabetu nahi dute.

Europak ez dauka zertaz harrotu. Ingalterra liberalak asmatu zituen kontzentrapen zelaiak, Hego Afrikako zurientzat eta Indiako erreboltatuentzat. Foucault-ek frogatu duenez, errenazimendutik honako Estatu modernuak hospital-gartzelak sortu zituen zorotzat hartzen zituen opositore eta marjinatuentzat. Sobiet Batasuneko disidenteentzako psikiatrikoak ez dira, bada, hain imentzio berri eta orijinalik. Europak ez du Errusiaren ispiluan bere aurpegirik ezagutu nahi. Baina botere gosea, kontrako edozein eta edozer desegiteko erabakimena isladatzen duten begi hotz horiek bereak dira. Begitarte beldurgarri hori berea du. Eta lotsaren lotsaz bere umea zapuztu arren, Sobiet Batasuna Europaren erraietatik sortu da.

2. Maisu pentsalariak ⁶

«*Les Maîtres Penseurs*» liburuan, arestian aipatu dugun politikaren teoria hori bildu nahi du Glucksmann-ek. Europako Estatuetan, errejimen modu guztietan oposiziorik gabe eraiki eta iraun duen filosofia politikoa. Horretarako XIX. mendeko lau filosofo aleman hautatzen ditu boterearen teoria azaltzeko: Fichte, Hegel, Marx, eta Nietzsche. Boterearen pentsalari hauengan Glucksmann-ek azpimarkatzen dituen koordenada nagusiak bilduko ditugu hemen.

a) 1789ko Frantziako Iraultza

Lau filosofo hauek miretsi egiten dute 89ko iraultza. Laurok aurrerapen handitzat jotzen dute iraultza frantsesak ekarri zuen Estatu zentralista, aurreko mendeetako Estatu absolutisten txo-

kokeriak eta probintzianismoa garaitu zituelako. Estatu zentralizatu eta indartsu hori nahi lukete Alemaniarentzat.

Estatu horren aginteari ihes egiten diona mespretxuz be-
tezen dute. Marjinatu guzti hauen sinbolo bezala judua dute
begitan. Juduak anti-estatu dira, Estatu barnean beste Estatu¹.
Glucksmannek dioenez, Maisu pentsalariok ez dira nazi, baina
bai antisemita. (Fichte batek juduei eskubide zibilak kendu, eta
Israelgo lurraldea konkistatu eta hara bidaltzea pentsatuko du.
Naziek proposatzen zuten Madagaskar-ko soluzioa nork ez du
gogoratzen, hori irakurtzean?). Eta nazismoaren kontrako erresis-
tentzia minatu egin zuten gutxienik.

Estatu zentralista moderno hori izatera iritxi ez diren herriak
ez dira «historikoak»; eta «historiko» direnekin lotu beste erre-
mediorik ez dute, bizirik iraun nahi badute, Marx eta Engels-en
arauera. Txekoak, Serbioak, Bretoiak, Euskaldunak, Ijitoak, Es-
laboak, «historiaren martxak kupidarik gabe ostikopetutako hon-
dakinak» dira².

Nagusi-pentsalarien Estatu, arrazoimenaren Estatu, zentra-
lizatua da. Jakobinoa. Makina honek dena kontrolatzen du. Iku-
sia izan gabe ikusten du. Eta zenbat eta makina osoagoa, orduan
eta gutxiago axola zaio makina horren erpinean nor egongo den.
Hegel-ek, adibidez, itxuraz batere arrazionala ez den monarka
jartzen du Estatu buru. Tresneria ona bada, berdin zaio monar-
ka babua bada ere.

Estatu hauxe da gaurkoa. Erreformistek eta iraultzaileek
harrapatu nahi dutena. Lenin-ek sozialismoa eraikitzeko propo-
satzen zuena.

b) Garun lisiba

Gisa hontako Estatuak subdito otzanak behar ditu. Ezjaki-
nak. Estatuak bakarrik dakiela dakien jendea. Jakintza goikoek
dutela sinesten duena.

Jakintza horren bilduma Legearen testua da. Eta Legea sa-
kratua da; hizkuntza misteriotsua eta katramilatua duelako, eta
berak bakarrik dakielako. Legea arrazionalitatearen espresio da.
Jakintza. Eta jakitatea boterea da. «Begreifen ist Beherrschen».

Testu honen aurrean ez dago bai ala ez besterik. Alde zaude
ala kontra. Ez dago dudatzerik, galdetzerik. Galdera, domina-
zioaren bihotzean bonba lehertzea da. Duda, estrategia osoa, le-
gearen eta hau ulertzen dutenen jakintza hankaz gora botatzea
bait da.

Botereak hau sinestarazi behar du: dakielako agintzen duela. Partiduak du historiaren zentzua. Herriari kanpotik eman behar zaiona. Baina herria joko hontan sartzea derrigorrezko da, botereak funtzionatuko badu. Helburu hori lortzen laguntzen diote eskolak, moralak, gartzelak, etab.

Agintetik kanpora dena ilunbe eta gau da. Gau hori argitzeko dago filosofoa, Nagusi-Pentsalaria, arrazoimenaren enkarnazioa. Arrazoimenak argituko du gau beltz hori. *Tabulla rasa*, orrialde zuri behar du izan menpekoak, nagusiak bere jakintza, ezkututik dakiena, idaz dezan. Herria, goitik edo kanpotik eskaintzen edo inposatzen zaion jakintza hori onartzen ez badu, behartu egin behar da. Zintzurra bihurritu behar zaio. Burutik mamu atzera-koi guztiak kendu. Garun lisiba egin. Psikiatrikora sartu.

d) Maisu-Pentsalarien jakintza

Nagusi pentsalariak asko dakite. Beraiekin amaitzen dela filosofia eta zientzia hasten, uste dute. Iraultzaren zientzia. Giza-dia atzerapenaren gautatik atera, eta etorkizunaren egunsenti diztiratsura iratzarriko duen zientzia. Supergizonaren profezia. Zientzia hori Maisu-Pentsalari bakoitzak berarekin hasten dela uste du. Fichte-rentzat Kant da azken filosofoa. Hegel-entzat, Fichte. Marx-entzat, Hegel. Eta Nietzsche, supergizonaren profeta delakoan dago. Zaratustra!

Iraultzaren zientziak hiru une edo epe bereizten ditu: 1. Prestakuntza ideologikoa: «Botere politikoa iraultzeko opinio publikoa prestatzetik eta lan ideologikoa egitetik hasi beharra dago» (Mao). 2. Terrorismoa: Aurreko errejimenari loturik daudenen buruak erortzea normala da. Hil ala biziko borroka hau derrigorrezkoa da iraultzan. Kontzientzi borroka (Hegel) edo klase borroka (Marx) edo nihilismo orokorra (Nietzsche) aipatuko dute Maisu-Pentsalariak. Espresio desberdinetan, terrore aldi berbera. 3. Iraultzaren bukaera. Agintea eskuratu ondoren, etsaia garbitu denean, borroka baretu beharra dago. Kanpoko etsaiaren aurka batu, bakea finkatu, menperapen eta nagusigo ekonomiko-politikoa gidatu, herria hezi⁹.

Iraultza zientziazki egin daitekeela da moderniarren sentikera eta zientzia horren legeak aurkitu dituela, gainera.

e) Boterearen jakintza, zaharra

Nagusiaren jakintza agintzeko eskubidearekin identifikatze hori ez da XIX. mendeko pentsalariak asmatua. Glucksmann-ek

behin eta berriz Platon aipatzen du, botere filosofia horren lehen teoriko ospetsu bezala. Ezaguna da Platon-en errepublikako errejimena aristokratismoa dela. Filosofoen eskutan uzten du hiriarren gobernuia. Hauek dakite eta gorputzaren hedeetatik askaturik ideiarene edertasuna istimatzen, beste hiritarrek ez dakiten bezala.

Antropologian hiru arima (irrikagarria, suminkorra, arrazionala) kontatzen dituen antzera, bere Errepublikan ere hiru gizon klase bereizten ditu Platon-ek: eskulangileak, harmagizonak eta filosofo-gobernariak. Azken hauei dagokie hiritarrak heztea. Errepublika eskola da.

f) Etorkizunaren morroi

Boterearen filosofoek aurrera begiratzen dute. Orain arteko historia atzerakoia da. Prehistoria. Etorkizun bikain eta ederra jaso nahi dute. Iragana ahaztu, ezabatu egin behar da. Joanaren hilobitik etorkizun pozgarria biztuko da. Gizadiaren etorkizun argitsuaren aurrean, Totalitatearen soluzioen aurrean, zer dira bakoitzaren txikikeriak, huskeriak ezik? Gainditu beharreko gauaren aztarnak ikusten dira subjektibismo eta egoismo begimotz horretan. Gizadiaren etorkizunaren aldaean erre behar dira. Nahikunde partikularren oparia herriak gustora egitea da Estatu guztiz jakintsuaren helburua. Orokortasunaren kezka interes partikularrekiko errukia ito egiten du. Inorekiko kupidak ez du tokirik. Geroaren oinetan sakrifikatu behar dute orainak eta oraingoak.

Etorkizunaren talaian bizi diren Maisu-Pentsalariek azken soluzio radikalak maite dituzte. Etorkizuna zerotik hasi (juduen arazoaren Himmler-en azken soluzioa; Stalin-en kolektibizazioaren eta industrializazioaren azken soluzioa). Krezio berria. Harena absolutoa. Arazo txikien soluzio txikirik ez dute eskaintzen. Problema erraldoienak bakarrik. Haundimaundika. Marxismoa da eskola honetan iaioena.

Hau horrela delarik Nagusi-Pentsalarien anarkismo eskatologikoak (Estaturik gabeko gizartearen ametsa) itxurazkoa dirudi. Estatua desagertuko da bistatik, baina, okerragoa dena, haren begia denen burutan landatua egongo da. Hildakotzat jotzen duten unetik ukanen du aginterik beldurgarriena. Ikusia izan gabe ikusiko du. Polizia harmaturik ez du beharko inposatzeko. Bakoitzak eukiko du barnean bere polizia. Garun lisiba burutu duen Estatua perfektoa izango da. Eta lasai hil daiteke. Hilezkortasuna aseguratua dauka. Bakoitzaren baitan betiketoko da.

g) Boterearen metafisika

Maisu eta Nagusi Pentsalariak metafisikarekiko kontuak garbitu dituela uste du. Glucksmann-entzat, ordea, boterearen justifikazio teologikoei barre gozoa egin arren, pentsamolde metafisikoak Maisu-Pentsalariarengan dirau. Metafisika jenerala ukatu dute, baina haren sail espezialetan preso daude. Izpiritua (Hegel), gizona (Marx), mundua (Nietzsche), errealitatearen oinarritzat hartu dituztenean, metafisika espezialean dabilta (teodizean, psikologia-antropologian, kosmologian). Metafisikaren okerra, ontologia espezialeko sailetan superbizi da.

Ateismo aitorten gartsu asko eta guzti, boterearen kontestaezina, ahalguztutasuna, absolutotasuna, metafisiko dira.

h) Boterearen gosea

Nietzsche izan da aginte gosea, boterearen irentsi asezin hori hobekien deskribatu duena. Horren azarnak topatzen ditu ez bakarrik Estatuan, instituzioetan, erakundeetan. Zientzia, artea, politika, erlijioa, aginte grinak sortutako estrukturak dira.

Filosofo bakoitzak historiaren enigmaren askatzaile, azken soluzioen jabe dela uste du. Glucksmann-ek ohartzen duenez, Maisu-Pentsalari bakoitzak bere aurrekoa autoritarioegia, diktadore, ikusten du. Aurrekoak beti Estatu poliziakoegiaren modeloa darabil, atzeko kritiko zorrotzarentzat. Horregatixe kritikatzan du Hegel-ek Fichte; Marx-ek, Hegel; eta Bakunin-ek, Marx.

3. Erresistentzia

Glucksmann-en analisisan botereak absolutoa izan nahi du. Totalitarioa. Faxismoa, urdina, marroia, beltza, gorria edo nahi duzun koloretakoa izan daiteke, baina botereari, edozein aginteri, berez dario. Logiko da. Logika hori justifikatu eta arrazionaldu duten Nagusi-Pentsalarien arabera, Estatuak, Rabelais-en *Gargantua*ren eta *Pantagruelen abenturetan* azaltzen den Thelema komentua bezalakoa behar luke izan. «Edan dezagun esaten bazuen inork, denek edaten zuten. Jan dezagun esaten bazuen, denek eskua luzatzen zuten». (Batzuentzat, Thelema, hiri-komentu bitxi hau, Edengo paradisua da, armonia osoaren erreinua. Beste interpretapenak, faxismoaren amets organizistaren kritika satirikoa ikusten du hor).

Baina boterearen logika totalitario horrek ezin du gizonaren

eta herriaren ahalmen txiki bat menperatu: hausteko askatasuna (68ko maiatza); ezetz esateko ahalmena. Aginteak eginahalak eta bost egiten ditu goiko Nagusien jakintzari buruzko dudak manupekoan burutatik ezabatzen. «Ez dago zereginik. Dena daki goikoak. Erresistentzia alferrikako da». «Todo queda atado y bien atado», aspaldi ez dela esan zitzaigunez.

Jakintzaren ezjakintasuna bilutsik utziko duen Sokrates-en ezjakintasuna, ordea, («Dakidan gauza bakarra ezer ez dakidala da») posible da. Eta posible da Thelema-ko ordenu eta armoniari algara egingo dion, azken soluziotan sinesten ez duen norbait. Andrea hartuz geroz, kabroi adardun egingo ez duenaren inolako garantiarik ez dagoela, uste duen Panurgo bat beti da posible¹⁰.

Galdetzeko ahalmena kendu nahi zaio herriari. Platon, gutxiarik, bere Errepublikaren utopian zera planteatzera iristen zen: «Eta legeemaile jakintsua mozkortuko balitz?». Stalin-ek, mozkorraldi bapoak maiz harrapatu arren, galdera hori egiteko posibilitaterik ez zuen ametitzen. «Ivan Izugarria» filmean protagonista lurrera jausita ikusi zuenean, zentsuratu egin zuen. Ez Ivan bere erretaratua zelako, agintedunaren prestijiorik herriaren aurrean galdu ezin daitekeelako baizik. Halaz guztiz, herriak ez du boterearen mozkorraldiaz galdetzeko sena eta umorerik galdu!

Glucksmann-en liburuek, beltzak izanagatik, erresistentzi mezu aldarrikatzen dute. XX. mendeko sarraskiak ez dira derrigorrezko hutsegite, oker edo hankasartze koiunturalak izan. Ebitatu zitezkeen. Moskuko prozesotan gehienak partiduaren eta honen buruaren orojakintasunarekin identifikaturik galdu ziren. Baina izan ziren erresistitu, kontreutsi zutenak.

Botereak bere atzaparretan dena hartzeko, bere joko arauak onartuko dizkion herria behar du. Kultur iraultza guztiek Estatu kontrolatik at dauden zirrikitu guztiak argitu nahi dituzte, erresistentzi bide denak itxi. Baina erresistentzia posible da. Boterearen jakintzaren mitoa profanatu egin behar da.

Izpirituaren enkarnazio, historiaren zentzuaren jabe, arrazoi-menaren funtzionario, Jainkoaren sekretario horiek, «mozkorrak» balira? Dena zorakeriarik zoroena balitz? «Gida gidatzaile dela, gidatuek beren buruak gidatzen uzten dutelako»¹¹, herriarekin identifikaturik dagoelako, gezurtik lotsagabeena balitz? Susmo horrekin botere totalitarioak esijitzen duen fede itsua kolokan jarriko litzateke.

Erresistentzia hori ahalgarri egiteko, Nagusi-Pentsalarien pentsakera baztertu beharra dago. Hauk izan dira mende honetako

«azken soluzio definitiboan (Juduen sarraskia, Stalin-en purgak, kontzentrapen zelaia) abiadura posibletu duen aparatu ideologikoa.

Glucksmann-entzat, gaurko Estatuaren bereiztasuna ez dago boterea totalitario izatean ala ez izatean, boterearen kontrako erresistentzi bideak libre uztean ala ez uztean baino¹²; totalitarismo gogorragoa ala bigunagoa izatean.

Askatasun formalak, herriari hainbeste odol kostatakoak eta botereak, mamia kendu, eta azal hutsetan utzi nahi dituenak, erresistentzi bide dira. Ez dago gutxiesterik. Askatasun formalen errespetoak kontzentrapen zelaia ezinezko egiten ditu¹³.

Kontzentrapen zelaia pasatu eta salbatu direnak dira botereak engaina ezin ditzakeenak. «*Gulag Arkipelagoaren*» ondotik inozo izaterik ez dago. Denok ikusten duguna ezkutatzetik. Nagusia mozkorra dago. Eta erregea bilutsik doa, harro harro, jantzirik dotoreenarekin diholakoan. Ez dago giza harremanetan Estatu eta Partidua bitarteko bakartzat hartzerik¹⁴.

Dinosaurio horien begiek ez daukate zertan sondatu giltzurriak eta bihotza, gure amodioak, gure erlijioak, gure barreak, gure samurtasuna, gizadiaren iragana eta etorkizuna¹⁵.

Erresistentzian sartu behar dugu denok, da Glucksmann-en oihua:

Existe una constatación decisiva que se impone desde que existen los campos y que será válida mientras persistan: se puede resistir y esta resistencia es eficaz¹⁶.

II. BERNARD-HENRI LÉVY

Filosofo berrien artean arrakastarik zabalena eta makilkazorik amorratuenak bereganatu dituena Bernard-Henri Lévy dateke. Grasset editorialean bildu ditu bere lagunen liburuak. Politika editoriala hori ez zaio barkatu. Bera da *mass media*etan gehien parte izan duena. Biziki interesatzen zaigu autore honen tesi nagusiak hemen azaltzea. *La Barbarie à visage humain* da bere liburua.

Kapitalismoa ala sozialismoa? Nola bata hala bestea basakeriarik itunena dira. Zergatik? Botereren berezko izacrarengatik. Ezin diezaiokegu, beraz, geure buruari amets egiteko baimenik eman. Sozialismoa gezurra da. Progresismo optimista, itsumena. Eta marxismoa, gezur eta itsumen denok biltzen dituen teoria.

Honelatsu bil dezakegu liburuaren azpiko asmoaren haria. Tesi honen oinarria boterearen analisi filosofikoa da. Gai horrekintxe hasten da liburua.

1. Boterea

Filosofia politikoaren galdera nagusia hau da: Zer da boterea? Nondik dator? Zein eginkizun du gizartean? Zein harreman dago politika eta gizartearen artean? Arazo honi heldu dio aurrenik Lévy-k.

Aurena ezkeraren teoria kritikatzan du. Tradizio marxista. Marxismoa, botere zapaltzailearen analisisik hontara irixten da. Klase zapaldua, ideologia faltsoren batek lotan dauka. Zapaltzaileek zapalduari biolentzia onarrarazten dio, gezur ideologikoari esker. Bitartean badira joko zikin honetaz jabetu direnak. Hauek zapaldua bere lozorrotik aterako dute. Orduan zapaldu kontzientziatuak zapaltzailea bere ideologia guztiekin irauliko du.

Eskema honen arabera, boterea ona da berez. Gizartearen klase banaketak zapaltzaile bihurtzen du. Koiuntura klasista konpondu ondoren botereak jadanik ez du zapalduko¹⁷.

Pentsamolde honetan, batetik Nagusia zerbait da (*Le Maître n'est pas rien*). Baina bestetik ia ez da ezer (*est un presque rien*). Zerbait dela esatearekin erraz lokalizatu daitekeela, jatorririk baduela diogu. Ia ezer ez dela esatean, ostera, garrantzia kentzen zaio Nagusiarri. Ahula da. Aisa itzulipurdika daiteke. Batetik, garrantzia ematen zaio: Nagusia zerbait da, eta agintearen mekanismo sekretua arakatzan da. Bestetik ez da hain serio hartzekoa, laister bota daiteke eta.

Lévy-k kontrako tesia defendatzen du. Boterea ez da zerbait. Gauza bat. Konkretua. Goibehetan ezagutua. Ezin dakioke jatorririk eta heriotz egunik asma. Boterea difusoa da. Ez dago inon. Ezin da inguratu. Agintearen efektuak kausarik gabeak dira. Jatorrizkoak, ez eratorriak. Bada, noski, nagusi konkretua, bere hezur mamitan identifika daitekeena. Baina bada Nagusi jeneral bat, inongo jargoitan esertzen ez dena; harrapatu ezina dena, eta bota ezin dena. Horregatik ezkerrearen optimismoak ia ezer ez dela esaten duen tokian, zerbait dela dio Lévy-k. Ezin da borrokatu, jargoitik kendu, jargoirik ez duelako. Inon konkretuki ez dagoelako dago edonon. «Boterearen indar zurrupatzailea deusezteko ahalmena, ez dator biolentziatik edo ideologiatik, beste zerbaitetatik baino»¹⁸.

Lévy-rentzat, bada, «boterea ez da klase gizartean gertakizuna»¹⁹. Gizartean bertan dago morrontzara, azpijoko zikinera eta zoritxarrera makurtzen duen zerbait. «Elkartze hutsean dago, dudarik gabe, Nagusia beharrezko egiten duen gauzaren bati»²⁰. Eta gauza hori da filosofia pesimistak egun aztertu behar lukeena. Rousseau-ren eta Hegel-en testuez baliatuz horixe egiten dizu Lévy-k.

Gizonaren izaerari bertan, gorputza izatean, dago erabateko harreman bateratzailerik eduki ezina. Harremanik sakonenak ere mugarekin topo egiten du. Harreman sozial orotan dago distantzia, banapena, erdibiketa. Eta distantzia horretantxe indarrezko eta boterezko harremanen hazia²¹. Boteretik gabe ez dago gizarterik. Gizartearekin batera desagertuko da. Horregatik alferrik da erresistentzia. Erresistentzia ezinezkoa da. Eta liberazioa, amets zoroa²².

Lévy-k, noski, honekin ez du ametitzen marxismoak politikari ere ezartzen dion azpiegitura-gainegituraren teoria. Politika ez da gizartearen erdibiketaren espresio hutsa. Ez da harreman sozio-ekonomikoetatik eratorria, hauen estalkia. Harreman sozio-ekonomikoak bezain lehena da boterearen errealitatea. Hau ez dago haien errealitatera erreduzitzerik. Beraz, harreman sozio-ekonomikoak aldatuz eta konponduz, ez da politikaren arazorik konpontzen.

Marxismoaren estatu teoria ez du inolaz ametitzen Lévy-k. Estatua ez zen jaio klase bati bere interesak gordetzeko egokia zela otu zitzaion historiaren une jakinean.

2. Egurra optimismoari

Lévy-k filosofo pesimista dela aitortzen du. Eta optimismoa, sustrai eta fruitu, hondotik atera nahi du. Hona hemen desmitifikatu beharrezko mitoak.

a) Ilustrazioaren gizon ona

Aufklärung-en pentsamenduak, Argialdiaren filosofiak, uste du gizonak baduela gaitzak ukitu gabeko eremu on bat. Gero gertatu diren gora-beherek, sortu zaizkion baldintzek txartu eta gaiztotu dute gizona. Ez dago zergatik etsi. Baldintza horiek aldatu eta kito. Gizon berria, zoriotsua, betea, jaioko da. Baina Lévy-rentzat, optimismoak bilatzen duen instituzio aldrebes eta zorizaiztokoren batek usteldutako naturaleza onik ez du gizonak.

b) Historia

Historiarik ez dago. Denboraren barnean gertatzen diren gertakizunak hari batez lotzea ez da zientzia. Gertakizunak horixe dira: gertakizun soil. Etengabeko bilakaeraz, bere itzulinguru eta atzera-aurrerekin, mamituz eta chotuz doan zentzu historikoa mitoa da. Historian ezin daiteke federik izan. Histori zentzu honek badu bere itzulpen erlijiosoa (probidentzia) eta laikoa (gizona, historiaren jabe). Progresismoak historia ebolutibo hipotetikoa-ren zentzuan idoro nahi du bere oinarria. Baina honek ez du idorotzailearen ametsetan duen errealitatea besterik.

d) Hizkuntza iraultzailea

68ko maiatzean proposatzen zen bezalako hizkuntza iraultzailerik ez dago. Hizkuntza ez da zapaltzaileek eta zapalduak politika egiteko darabilten lanabesa. Hizkuntza agintea da. Gramatika, boterearen zientzia. «Gauza jakina da hizkuntzaren regulapena arimen regulapenerako propedeutikarik onena dela»²³. «Bada boterearen zientzia idiomatiko bat, menderapenaren aljebra bat, ez dago politikarik lehen lehenik linguistika ez denik»²⁴. Ez dago hizkuntza zapaltzailerik eta askatzailerik. Zapaltzaileek eta zapalduak hizkuntza berbera darabilte. Hitza, hizkuntza, elkar komunikatzeko, gizarte harremanetarako da. Eta gizarte harremana gerra da, kontrako indarren gerra²⁵.

e) Sozialismoa

Sozialismoaren beharra errealitatearen erraietan dagoela esan ohi da, «botereari ihes egingo liokeen errealitaterik balego bezala». Baina errealitaterik ez dago. Botereak sortzen du errealitatea. Berak ebaki eta taxutzen du gogoak ematen dion bezala²⁶. Botereak komeni zaion bezala errealitatea ikusten, interpretatzen eta sailkatzen du. Boterearen jabe den Nagusiak ez dio errealitateari kasorik egiten. Ez da errealista, ordenu egiazko baten morroi. Nagusi sozialistak ere ez du «munduaren ordenurik» errespetatzen. Ez dio honi obeditzen. Munduaren ordenua Nagusia da. Honek asmatzen du hura. Progresistak ez dira jabetzen, Nagusiaren umiltasun faltsu horren azpian dagoen «aginte irrika demiurgiko harrigarriaz»²⁷.

f) Estatuaren desagerketa

Hau da beste mitoa. Institutio politikoak sortu aurretiko natura neutrorik ez bait dago. Estatuak ez du jaiotzarik, eta herio-

tzerik ere ez du izango. Estatuaren aurretik eta ondotik ez dago deus. Estatua ez dator hitzarmen sozial batetatik, klase diferentziek gaiztotutako hitzarmenetik. Estatua kausarik gabeko efektua da. Kreatu gabeko kreatzailea. Beraz ez du justifikapen beharrik.

g) Gizabanakoa

Estaturik gabeko errealitaterik izan ez delako, eta izango ere ez, lilura hutsa da Estatu saretik kanpora legokeen indibidua. Ez dago aginterik gabeko ugarterik. Indibidualismo ororen azpian totalitarismoaren hazia dago, faxismoaren promesa. Filosofia politiko guztien hasieran Hobbes datza, baina bukaeran, Hegel. Hala ere indibiduoaren mitoa positiboa dateke. Mito honek eragozten du Estatua kontzentrapen zelai bihurtzea²⁸.

b) Zapalketa liberazioa

Ez dago ez zapalketarik ez liberaziorik. *Zapalketak* ez du zentzurik izakera askearen kasoan ezik, boterearen eremutik at gelditi litekeen izakeraren hipotesian ezik. *Liberazioaz*, beste hainbeste. Askatu ezin daitekeen errealitatearen askatasunaz mintzatzeari, zentzurik gabeko hizkuntza da.

3. Sozialismoaren ilunabarra

Arestian salatu diren mitoak ideologia politiko askoren oinarrian daude. Lévy-rentzat, ordea, sozialismoak bezain optimismoaren gezur guztien bilduma bikainik eskaintzen duenik ez dago.

Sozialismoarentzat ez dago derrotarik. Ez du porrota hitza ezagutzen. Dena, on eta txar, eboluzioak berez ekarriko duen garaipenaren zati da. Stalin-en hilketak okerbideratze probisionalak dira. Gaitz orok Onaren itzala da. Lévy-ren ustetan, gaur agintea duen klaseak ipuin kristau eta hegelianorik sinetsi gabe gobernatzen duen bitartean, sozialistek ipuin optimista eta progresista denak sinesten dituzte. Horregatik dira «antzu, pasibo eta indargabe»²⁹.

Sozialismoari «gezur entziklopedia»³⁰ deitzen dio Lévy-k. Entziklopedia hontatik bi gezur nagusi azpimarkatzen ditu.

a) Proletalgoa

Proletalgorik ez dago. Izpiritu mesianikoz, ahalmen salba-

tzailez hornitutako klaseak ez du esistitzen. Miseria gorrian birrinduta eta aldi berean kontzientziaturik dagoen talde aska-tzailea, kontzeptu inposiblea da. Esperentziak berak hamaikatxo aldiz gezurtatua. Marx-en testuetako zalantzak ere aipatzen ditu Lévy-k, proletalgoa desmitifikatzeko.

Honekin ez da ukatu nahi makinak txautu, suntsitu eta desegindako langilerik dagoenik. Zoritxarrez bada horrelakorik. Baina balorazio etiko eta humanista dateke hori; eta ez proletal-goaren kontzeptu zientziakorik.

b) Kapitalismoa

Hau proletalgoaren kontzeptukidea da. Marx-ek iragarri zuen kapitalismoa bere ehorzleak sortzen ari zela. Ehorzleak proletariak ziren. Baina ehorzlerik ez da jaio oraindik. Edo jaio bada, ez daki zulorik egiten. Kapitalismoa da azkenik izango ez duen lehenengo produkzio modua. Marxismoarentzat, aldian aldiko krisiek, kapitalismoa herioak jota dagoela adierazi nahi dute. Baina, gertatzez, krisi bakoitzetik indarberrituta, osasuntsuago, gaitzaren kontra txertatuta atera izan da.

Kapitala, istilu eta gataska guztien gainetik mundua batzen eta bateratzen ari da. Horregatik, gizartea esplikatzeko, guda, borroka, erdibiketa, kontradikzioa, kontzeptu nagusizat hartzen dutenen aurka esan beharra dago batasunak erdibiketak eta dibisioak baino indar gehiago duela. Materialismo dialektikoak erakutsi digun kontradikzioa kontzeptu ustela da³¹.

Kapitalismoa ez da mundu berriaren promesa, egun berriaren egunsentia. Sozialismoaren ilunabarra da. Bukatzen ez den historiaren amaieraren ilunabarra.

Mito marxista hauek desegiten saiatu ondoren, marxismoa zientzia hutsezintzat daukatenen kontra, ausartzen da Lévy esatera:

Zera bakarrik erakutsi nahi izan dut, gaurko gizonen dramak eta saminak ulertzeko ez dutela balio marxismoaren lanabes teorikoek³².

4. Basakeria

Basakeria, faxismoa, totalitarismoa, kontzeptu kideko bezala darabiltza Lévy-k. Basakeriaren tankerak eta totalitarismoari buruzko baiepen batzu jasoko ditugu hemen.

a) Basakeriaren tankerak

Kapitalaren hilezkortasuna baiezerakoan, Lévy-k ez du Mendebaleko errejimenerik goratzarrerik abestu nahi. Kapitalak agintzen duela, forma desberdinetan izanik ere, ekialdean eta mendebaldean, esan nahi da. Botereak kapitalaren antza du gaur.

Kapitalismoa basakeria da. Tiraniak gaur hartzen duen izena. Basakeria honen hiru forma aztertzen ditu autoreak: teknikaarena, desioarena (Deleuze-ren teoriak, hemen ikusiko ez ditugunak), eta sozialismoarena.

— *Teknikak* beti izan du eragin handia gizartean. Baina gaur duen zoramenik ez da inoiz ezagutu. Dena bateratu, diferentziak ezabatu, mundua homogeneizatu nahi du. Boterearen ukabila, teknikari esker, ez da inoiz hain beldurgarria izan.

— *Sozialismoa*. Hau ere ez da basakeriaren alternatibarik. Kapitalaren basakeriaren tankera desberdina da. Kapitalaren amets bateratzailea, totalitariora, serioagotan hartzen duena. Klaserik gabeko gizartea amets totalitarioaren gauzatze praktikoa da eta. Teoria marxista tirania modernoaren definizioetarik bat da. Gulag Argialdia (Aufklärung) da, baina tolerantzia gutxiagorekin. Bosturteko planak ekonomia burgesa bera dira, terrore eta polizia gehixeagorekin³³.

Teknokrazia eta sozialismoa, biak progresismoaren izenean zabaltzen dira. Baina ideia erreakzionariorik bada hiztegian, progresioarena da. Sozialismoa basatia da, ez nahiko progreso ez delako, progresismoari zintzoegi jarraitzen zaiolako baino. Sozialismoa Gulag bada, progresismoarengatik da. Ondorioa: Progresoaren erreakzionario delako, gaur lehen aldiz *antiprogresista* izan beharra daukagu³⁴.

b) Totalitarismoa

Basakeriaren beste izen bat da totalitarismoa. Eta ez da atzo goizekoa. «Ez dago botere absoluto izan nahi ez duen boterarik»³⁵. Stalinismoa eta faxismoa azken mende honetan esperimentatu diren aginte forma berriak dira. Galdetzeko litzateke, totalitarismo hauek zergatik irabazi duten, hain zuzen, herria hain kontzientziatua zegoen, eta erresistentzi kontzientzia hain sakona zuen aroan.

Totalitarismoaren sorreran Lévy-k atzeman uste duen faktore garrantzizkoa, erlijioaren gainbehera da; sakratuaren krisia. Boterearen garai bateko logikan, Jainkoa edo sakratua zen boterea zuzenesten zuena. Boterearen legeek beste nonbait zuten oinarria.

Legeak, Jainkoak eta sakratuak errepresentatzen duen On gorena imitatu behar du. Sakralitate horrekiko subditoaren fedea ibilarazten zion sistema politikoari.

Erlijioa, ordea, boterearen justifikapena ezik, mugapena ere bazen. Botereak azken oinarria bere baitan ez duela, aitortzen duelako; goragoko instantzia ametitzen duelako. Horregatik manupekoak beti zeukan agintedunaren tiraniaren aurka altxatze-karta besazuloan, instantzia sakratu horrek emana ³⁶.

Totalitarismoak, berriz, erlijioaren ukapenarekin, erlijioa ukatu baino areago laizizatu egin du. Fede artikulo profanoak asmatu ditu. Jainkoa, eta honek sinbolizatzen zuen ideiala, on publiko izatera erreduzitzen da. Interes publikoaren kultura da erlijio berria.

Ez hori bakarrik, Totalitarismoan printzeak lehen aldiz, boterearen oinarria zen soberanoaren tokia hartu du. Sakralitatea zen soberanoa, instantzia nagusia. Orain printzeak soberanotasuna lapurtu dio zeruari. Lege, pertsona eta instituzio guztien gainetik dago. Ez du inoren edo ezeren aurrean erantzun beharrik. Inork ezin diezaioke konturik eska. Subditoak gaurgero erreboltatzeke eskubiderik ez du. «Jainkoen ilunabarra gizonen ilunabarra da» ³⁷.

Horrela sortu da totalitarismoa. Eredu zibilik eta pribaturik ameti ezin duen aginte errejimena. Inoren biziaren eta sentimenduen jabea. Desberdintasunari hutsarterik txikiena ere utzi ezin diezaiokeena. Gizartearekin identifikatzen den eta botere banaketarik onartu ezin duena.

Totalitarismoa ez da oskurantismoa. Estatu totalitarioan ez du poliziak agintzen, jakintsuak baino (Glucksmann-en *Les Maîtres Penseurs* gogora). Ez du herriaren isiltasunik nahi. Herriak pentsa lezana, ozen oihukatzea nahi du botereak. Arimetan ez da sekreturik gorde behar. Zirrikitu eta hutsarte denak aireztatu behar dira. Horretarako Estatu totalitarioak toki guztietan presente egon behar du, baina ausente balego bezala. Dena ikusi nahi du, ikusia izan gabe ³⁸.

Estatu totalitarioak ez du alternatibarik. Totalitarismo desberdinen artean aukera egin besterik ez daukagu. Zori tragikoa gizonarena!

5. Printze berria

Ondoren Lévy-k gaurko edo biharko totalitarismoaren jitea

zein den esan nahi digu. Printze berriak burua marxista izango du; eta gorputza, kapitalista³⁹. Sozialista eta teknokrata alegia.

a) Printze gorria

Soljenitzin izan da, gure autorearentzat, nora iritxi gaitzkeen edo jadanik iritxi garen, beldurgarri azaldu diguna. Bera da gure garaiko Dante berria. Gulag-eko ifernuaren izugarrikeria begititik sartu diguna. Lozorrotik iratzarri gaitu, informazioa emanaz baino gehiago, izugarrikeriaren kirats beltza erakusten jakin duelako. Uste genuen, bai, harrak joa zela sozialismoa. Baina ez. «Fruituak ez dauka harrik, ez beranduko bekatuak; harra da eta fruitua; eta bekatua, Marx»⁴⁰.

Marxismo-leninismoak zigorgabe gelditu nahi zuen Kolyma-ko gertakizun historikoen aurrean. Alderantziz, kontzentrapen zelaia marxista dela agertu du Soljenitzin-ek. «Marxismoa ez da zientzia, besteak bezalako ideologia baino»⁴¹. Marx-ek eta marxismoak erdi bi egin dute gizadia. Historiaren funtzionariak, Probidentziaren konfidenteak, jakintsuak, batetik; ezjakinak, azpiratuak, Nagusi guztien pean bizkarra makurtu behar izan dutenak bestetik. Soljenitzin-ek oharrarazi digu, sekula inongo printzek ez duela konformidatea eta resignazioa, borondatezko morrontza hainbeste efikaziarekin irakatsi. Sozialismo erreala, benetakoa stalinismoa, Terrorea, Gulag dela. Klaserik gabeko gizarterik, Terrorerik gabe eraiki ezin delako, asaldari eta erreboltatu denak kanpoko ilunbeen ifernura herbesteratu gabe. Ez dagoela zelairik gabeko sozialismorik⁴².

Lévy-ren arabera, ordea, sozialismo sobietikoaren izugarrikeria, amets liberalak zuen eta praktikara eramatea ausartzen ez zen asmoaren egiaztatzea da. Kolyma ez daukagu atzean; posibilitate beldurgarri bezalaxe daukagu hor aurrean. Gaurko teknokrazia irripartsu dotorea giza aurpegidun stalinismoa da.

b) Teknokrataren totalitarismoa

Lévy, hontaz gero, ezin daiteke konforme egon futurologo eta tankera horretako soziologo eta politologoek iragartzen dituzten munduarekin. Proletari gabeko mundua, «lepo zurien» eta teknikoen gizartea agintzen digute. Lévy-ren ustez, uniformismora, berdin pentsatzera eta jokatzera, robotismora behartzen duen egoera hastera goaz. Doinu berbera kantatu beharko duen mundura.

Basakeria proletarira goaz. Proletalgoak ez du gizarte hobe-

rik, zerurik, jaioaraziko. Gizadiaren egoera basatia sagaratuko du. Kapitalismo proletarira edo proletalgo kapitalistara goaz. Lévy-k ikusten duen mundua zera da: diferentziarik eza, basamortua, monotonia, robotaren automatismoa, neguaren luzea, gauaren ilun amorfoa...

6. Marxismoa, herrien opio

Basakeria moderno honek badu bere erlijioa. Marxismoa da gaurko erlijioa. Eta marxista komentzituaren amorrurako, Marx-ek erlijioari buruz idatzitako esaldi berberak aplikatzen dizkio marxismoari. Hona zein pasarte bitxia gelditzen den:

Marxismoa mundu honen teoria jenerala da, honen laburpen entziklopedikoa, honen logika era herritarrean, honen ohore puntu izpirituala, entusiasmo, zigor morala eta osakin solemnea, honen justifikazio eta kontsolamenduaren arrazoi jenerala. Horregatik marxismoaren kontrako borroka, errebotez, mundu honen kontrako borroka gertatzen da, zeinaren usain izpirituala baita marxismoa. Marxismoaren miseria, miseria errealaren adierazpide eta miseria errealaren kontrako protesta da aldi berean. Marxismoa kreatura zapalduaren hasperena da; gupida gabeko mundu baten bihotz; izpiritua ukatzen duen giro baten izpiritua den bezala. Marxismoa herriaren opio da⁴³.

Marxismo honek, zenbaitek krisian dagoela esan arren, Frantzia-ko kultura blaitu du. Dena marxeztatu du. Baina fenomeno horrek ezin du ezkutatu marxismoaren pobrezia. Marxismoa antzutasunak jota dago. Althusserismoa ere, hainbeste esperantza sortu zituena, maoismoarekin batera itzali da.

Lévy-rentzat, zaila eta imposible izanik ere, antimarxista izan beharra dago. Botereaz eta Nagusiaz jeneralki esan daitekeen guttia esan liteke marxismoaz. Boterearen betiko arazoaren azken era egungoa delako. Boterearen irentsi behar horri aurpegi eman nahi bazaio, bizia eta mundua eraldatzeko zentzurik gabeko proiektuak oinarriarik izango badu, marxismoa baztertu beharra dago. Antimarxismoa politikaren kontrako borrokaren era berria besterik ez da⁴⁴.

7. Konpromiso etikoa

Alternatibarik gabeko egoera horretan zer egin? Badirudi logikoki pesimismoaren ilunbe horretan ez lukeela argiunerik egon

behar. Baina ez dakit nondik ateratako fede kolpeka, konpromiso etikora iristen da Lévy.

Arrazoiketaren pesimismoak, autorearen ustez, begiak irekita, errealtatea ezagutuz, postura hartzera garamatza. «Inoiz baino gutxiago amore eman behar da jasan ezinaren aurrean»⁴⁵.

Lévy-ren pentsakeran badaude boluntarismo horretara eragiten duten datoak, sisteman ondo integratzen ez direnak, sakontzen ez dituenak, eta politika teoriaran eranskin bezala, etenda gelditzen direnak.

Adibidez indibiduorik ez dagoela Estatutik kanpora, Estatua-ren sareetan dagoela baieztu ondoren, aitoren hau egiten dizu, lehen ikusi dugunez: Estatua, gizabanakorik gabe, biolentzia hutsa eta zelaia da⁴⁶. Dato horren esanahi teorikorik ez du bilatzen, ordea, sistema pesimista eraikitzerakoan.

Lévy-ren pentsabidea honela bilduko nuke: erresistentziarik ez da posible. Baina ala ere erresistitu egin behar da. Erresistentzia ez da guztiz alferrikakoa. Gutxienik, izugarrikeria, basakeriaren gailurra, atzera daiteke.

Filosofoaren Estatutua ere hortik doa. Honek egin dezakeen gauza bakarra, harropuzkeriarik gabe, herriaren faroa dela uste gabe, eta aginte goserik gabe, hauxe da: basakeria berandutu; mundua berrituko ez bada ere, ez dadila behinik behin desegin.

Intelektuala *metafisiko* izango da: iraultza ezinezkoa dela jakinik ere, apusturik zoroena jokatuko du, gizona bere barnerik sakonenean aldatzearen alde. Nagusirik gabeko mundurik ez da posible, baina nagusigorik gabeko mundu bat *sinetsiz* pentsatzen jarraikiko da. Zergatik? Bestela mundua okerrago joango litza-tekeelako.

Intelektuala *artista* izango da, izugarrikeriari kontreusteko egokiena artea delako.

Intelektuala *moralista* izango da: fatalismo guztien aurka, erresistentziaren inperatibo kategorikoa onartuko duena.

Lévy-k ez du Jainkoa sinesten baina izpiritualismo ateoaren bentajak proposatzen ditu. Ez du gizona sinesten, baina gizonaren ideiarik gabe faxismoari amore ematea errazago dela uste du. Askatasun formalek teoriaran ez dute txakur txiki balio, baina totalitarismoaren tentaldiaren kontrako ahalmen itzela ematen die⁴⁷.

Pesimista amorratua den Lévy, ez dakit nondik, boluntarista optimista bihurtzen da azkenean.

III. JEAN-MARIE BENOIST

Filosofu berrien artean serioenetakoa da Jean-Marie Benoist. Inoiz ukatu ere egin izan du bera filosofu berrien artean sentitzen denik. Dena den, horien artean kokatzen dute beti. Idatzi dituen lau liburuetatik, hiru aipatuko ditugu hemen: *Marx est mort*, *Tyrannie du Logos* eta *La Révolution structurale*.

1. Marx hil da

1970 urtean argitaratu zuen *Marx est mort*. Liburu honen tesia hau da: Marx zahartu egin zaigu. Nahi badugu ez badugu XIX. mendekoa da. Penaz eta dolorez izango bada ere, haren hil kanpaiak aspaldi jo zuen.

Benoist 68ko maiatzetik hasi eta Marxenganaino igotzen da, Marcuse, maismoa, leninismoa banan banan aztertuz. Haren ustez, tradizio marxista osoa, ñabardura eta diferentziak ukatu gabe, mendebaleko metafisikaren eraginpean dago, metafisika hori aspaldi gaingitu zuelakoan egon arren.

a) 68ko maiatza

68ko maiatzak zalantza bipila jaurti zuen Frantziako eta Europako zibilizazio ereduaren gainera. Politika, unibertsitatea, kultura, lana, dena, alienazioak jota zegoelakoaren susmoa zabaldu zuen. Dena koloka uzten zuen zalantza beldurgarria ulertzeko hiru era zeuden: ikasleena, PCF-rena eta agintea zuten gaullistena.

Hiruron testuen azterketa egiten du Benoist-ek, eta hizkuntza metafisikoaren aztarnak nonnahi aurkitzen. «Kontzientzia kolektiboa», «retour à soi», «gizarte berriaren utopia», «autojes-tioa», etab., dena metafisikak kutsatua dago.

Maiatzeko diskurtso guztiek... sabel kontzeptual berean kokatuta baleude bezala funtzionatzen dute; eta sabel kontzeptual horrek mendebaleko metafisikaren mugetan ditu sustraia eta izateko posibilitatea ⁴⁸.

Halaz guztiz ere marxismoaren logos metafisiko horrengandik aldendu zela 68ko maiatza, aitortzen du Benoist-ek. Adibidez, analisi marxisten baliorik eza eta zaharkitzapena salatzen dutenean, eta teoria politiko marxistarengandik apartatzen direnean.

Metafisika hori dakus Benoist-ek, ez PCF-ek maiatz hartan

jarraitutako ikasleekiko politikan bakarrik, baita Partidutik kanpora, baina marxismoaren hildotik pentsatzen duten soziologo, psikologo eta beste 68ko maiatzaren analistengan. Frogatzat, Edgar Morin, Claude Lefort, eta Jean-Marc Coudray soziologoek egindako 68ko maiatzaren analisia dakar. Benoist-ek dioenez, soziologo hauek garbi uzten dute ideologia metafisikotik irten eta zientziaren eremura sartzeko pretentsioaren ustela.

Soziologoak, gaurko mintzaldi iraultzailearen tolesturetan babesten den metafisika osoaren konplize eta goardazakur dira ⁴⁹.

b) Marcuse, Argialdiko gizona

68ko maiatzaren gurasotzat ematen da Marcuse. Benoist-en ustez, Marx eta Freud' uztartu nahi dituen pentsalari honen saioa ere metafisikaren eremutik dabil.

Marcuse zorrotza da egungo gizarte errepresiboaren ajeak auskultatzerakoan. Freudismoak eta marxismo moeta batek errepresiorik gabeko gizon eta gizartea iragarri zituen. Egia besterik da. Inoiz baino errepresio latzagoa jasaten ari da gizona. Gizarte teknikoak, kapitalistak eta sozialistak, ez du gizonik askatu. Alderantziz «dimentsio bakarreko gizona» egin du. Argialdiaren promesak gezurti gertatu dira.

Baina Marcusek ere, gaur ez bada biharko errepresiorik gabeko gizarte askatua amesten du. Benoist-entzat, Marcuse-k marxismo akritikoaren dogmatismoa eta aurrerapen teknologikoaren optimismoa, metafisiko bezala zuzen kritikatzeko du. Baina kritika hori metafisikaren ikuspegitik eginga dago. Negatibitatearen indarrak gizarte errepresibotik aterako gaituela oihukatzea, iraultzaren utopia sinestea, metafisika da. Benoist-ek Rousseau-rekin alderatzen du Marcuse. Marcuse *Aufklärung*-en Argien kontra dago, baina bera ere *Aufklärer* bat, Argien fededun bat, da.

d) Maoismoa, kastrismoa

68ko maiatzaren ondoan, Benoist-ek ohartzen duenez, gazte andana batek Txinan jarri du esperantza. Horregatik zer espero dezakegun Txinagandik galdetzea bidezkoa da.

Benoist-ek uste du Txinako kulturak bazuela eta baduela nor-tasunik aski Mendebaleko metafisikaren sareetatik libratzeko. Baina, gertatzez, Mao-ren pentsamendua, eta honek modelatu nahi duen kultura, mendebaleko pentsamendu arrotzaren eragin-pean dago. Marxismoaren kontzeptu metafisiko denak onartu

ditu: Iraultza, masa, kontzientzia, kontradikzioa etab. Europako filosofiaren ume dira.

Horregatik nahiko bitxia da, Benoist-en ustetan, gurea den zerbait Mao-rengandik ikasi nahia. Gure umearekin ezkondu nahi izatea da. Intzestua.

Behin eta berriz salatzen du Benoist-ek marxismoaren etnozentrismoa. Europako kultura, gizarte guztien kultur modelu bihurtzea. Etnozentrismoa hori bait da: Norbere kulturaren balio eta berezitasunetan itxi eta inoren bestelakotasunak ulertzeko gauza ez izatea⁵⁰.

Pentsamendu iraultzailea berez inperialista da, etnozentrista, metafisikoa delako; diferentziak eta ezberdintasunak derrigorrez identitatearen morrontzara behartu nahi dituelako.

Gauzak honela direlarik, maoismoa, trotskysmoa, kastrismoa eta beste edozein *ismo*, amets erraldoi iraultzaile inperialista horren pauso eta bihurgune besterik ez dira.

e) Lenin

Ondoren Lenin-en metafisikari ekiten dio Benoist-ek. Althusser benetan saiatu da Lenin-engan «filosofiaren praktika berria» josten. Baina Althusser-en eginahal guztietarik metafisikaren zeinu asko topatzen du gure autoreak Lenin-engan. Materialismoaren eta idealismoaren bereizkuntza bera metafisikaren ikus-puntutik dago egina. «Metafisikaren zeinu eta erizpide ez da ideiak materia menperatzea, presentziaren eta betetasunaren ontologia baino»⁵¹.

Metafisika ez dago filosofi alorrean soilik. Lenin-en pentsakera politikoan ere nabarmen gelditzen da ikuspegi metafisikoa: pribilejiatu gutxi batzuren egiazko ideologia jendoldeei kanpotik eman behar zaiela esaten denean, azpiegitura-gainegitura harremanak eskema kausalistaz ulertzen direnean, etab.

f) Marx

Benoist-en asmotan marxismo zuhaitzaren adarren mihaketa, sustraiak arakatzeko da. Eta epigonoen sustraia Marx da. Tradizio marxistaren erroa, bere erru eta meriturako, Marx da.

Azterketa hau marxismo modernoaren gain egina dago. Stalinismoaren zinismoa, «gauchismoa» eta humanismo esistentzialista eta kristaua gaingitzen saiatu den Althusser-en teoriaren gain.

Oso garrantzizkotzat ematen ditu Benoist-ek Althusser-en tesiak: ideologia-zientzia eta Marx gaztea-zaharra bereizkuntza, «superdeterminazioaren» kontzeptua, humanismoaren, historizismoaren eta finalismo ororen ukapena.

Baina borondaterik onenarekin ere, ez dago Marx zaharra salbatzerik. Feuerbach-ekin hautsi duen Marx helduak ere «presentziaren ontologiatik» ez du ihes egiten. Althusser-ek zientziakotzat ematen dituen testuei ere metafisikaren usaina hartzen zaie. «Gizon jenerikoa», «askatasunaren esperantza teleologikoa», «historizismoa», «historiaren sujetua», «proletalgoa», «masak», kontzeptu hauek ontologia klasikoan dute beren tokia.

Gizonaren berrikuntza eta askatasuna lortu dituela Marx-ek uste du. Salbamena. Eta kontzeptu honek gizonaren esentzia, berezkoa eta propioa duen zerbait suposatzen du. Kontzientzi jabetasunaren oinarrian ere giza sustantziaren kontzeptua dago. Masek Hegel-en atrazoiaren tokia hartzen dute. Horregatik Marx-ek Feuerbach-ekin eta Hegel-ekin hausten duenean ere, ideologoa zientifiko bihurtzen denean ere, ikuspegi metafisikoa uzterik ez du lortzen.

Materialismo historikoaren zientzitasuna ezin da onartu. Benoist-entzat, zientzia balitz, XIX. mendeko zientzia litzateke: positibista, mekanizista, kosista, ontikoa. Ez, XX. mendekoa. Honela mintzo da Benoist:

La révolution épistémologique dont Althusser a raison de rendre le marxisme auteur est néanmoins une révolution irrémédiablement passée qui ne trouve plus sa place dans le réseau des configurations et des modèles formels et épistémologiques contemporains... Hors du XIXe siècle, le marxisme ne saurait reprendre un souffle⁵².

Althusser-en eginahal guztiek ezin diote Marx-i bere positibismo eta ontologismo kutsurik kendu. Hala ere Althusser-ek, eta honen eskolak egin dutena txalogarria da. Alegia marxismoaren interpretapen humanistei, existentzialistei, subjektibistei, teologikoei, psikologikoei eta finalistei zintzurra bihurritu diete.

Marx hil da. Fede marxistaren apez eta lebitei birao honek belarrian min emango badie ere. Marx-en idoloa jo eta apurtzea da, haren testuak beste edozein pentsalarirenak bezala irakurtzen hasteko bide bakarra. Marx kanonizatuaren sektario dogmatiko eta mesianikoei irri egiteko eskatzen digu Benoist-ek. Ridikulizatze. Aginte grinaren zerbitzutan asmatutako pentsamenduak, sobietismoa, maoismoa, etab. bilutsik uzteko, profanatze-

ko. Eskubide dugu honez gero, Marx ere, Parmenides, Platon, Descartes, Leibniz, Spinoza, Kant, Hegel... bezala irakurtzeko.

2. Logos-en tirania eta Iraultza estrukturala

Marx-en hileta kantatu ondoren, Jean-Marie Benoist-ek bi liburu atera zituen 1975 urtean: *Tyrannie du Logos* eta *La Révolution structurale*.

Bi liburu hauen asmoa bikuna da. Lehenik, hogeitabost bat mendetan Europan iraun duen filosofiaren iturriak aztertu. Bigarren, orain, XX. mendean sortu den pentsamolde berriaren aurkezpena eta defentsa egin. Alegia, Platon-en azterketa eta estrukturalismoaren azalpena.

Bi liburuok ez diote filosofo berrien gai kuttunari hain zuzenki heltzen. Horregatik oso labur garbituko ditugu hemen horiekiko lanak.

a) Logos-en tirania ⁵³

Liburu honek orain arteko filosofiaren paradigma bezala Platon hartzen du. Sokrate eta sofistek arteko eztabaida. Benoist-ek begiak han ditu baina burua hemen. Platon-i buruz mintzo da, eta gaurkoaz ari zaigu. «Metafisika tirania da» oihukatzen digu.

Platonismoak, hizkuntzaren objektua zer-izanaren ideia dela deklaritzen du. Gauza edo izaki bakoitzaren naturaleza betikoa. Sofistek, aldiz, irri egiten dute esentzia eterno aldaezinen bizkarretik.

Sokrate-k eta Platon-ek, eta berdin metafisiko orok, gauza bakoitzaren esentzia hori lortzeko, «proprium» hori, guztiengan egon behar duen zerbait bereiz hori atzemateko, bereiztasun guztiak ezabatu, zapaldu, menderatu behar ditu. Horregatik da tiranoa Logos.

Sofistarentzat ez dago esentziarik. Gorgia-ren tesiak ezagunak zaizkigu: Ez dago ezer. Ezer balego ere ulertezina litzaiguke. Ulertuko bagenu ere ezin elkarri adieraz diezaiokegu.

Eskeptizismo honek logos metafisikoari tirania deritza. Gauzak hestutuz, moztuz, luzetuz, bihurtuz, zapalduz, behartuz bakarrik lor daitezke naturaleza, esentzia bezalako kontzeptu garbiak, unibertsalak, aldaezinak.

Benoist-en ustez, sofistaren ironia eta irria gereganatu beharra

daukagu. Bai zientzian, bai etikan, bai politikan dituen ondorioengatik.

Inperatibo etikoa, ideia unibertsalaren ezaguketan oinarritzen bada, etnozentrismoan erortzen gara. Gure ideia, betikoa eta unibertsala deklaratu ondoren, beste kulturei ezarri egiten diegu. Haien pentsamolde eta jokabideak gurera behar du makurtu. Honen aurka sofistak pluralismoaren eta errelatibismoaren ikurra altxatzen du.

Metafisikaren bortxakeria metaforikoa ez beste guztia da, politikara pasatzen denean. Platon-entzat ez dago alternatibarik: ideia distiratsuaren eskubideak ala ilunbeen erokeria. Ideiaren inperioa, agintea, edo Logos, Arrazoimena, On Gorena gurtzen ez dutenen anarkia zoroa. Justiziaren ideiaz, herriaren onaren ideia eternalaz jabetu den jakintsuak, filosofoak, du agintzeko eskubidea, boterea. Dakienak, agintea. Ez dakiena, isil bedi! Horra dakienaren ez dakienarekiko tirania justifikaturik.

Etnozentrismo kulturala, inperialismo politiko bihurtzen da. Gauzak eta izakiak molde bakarrera behartzen dituen pentsamendua, pertsonak ebaki, trokelatu, moldeatu, berdintzen dituen diktadura bilakatzen da. Ideien joko distiratsua, gizonak gorputz eta arima bortxatzen dituen makina totalitarioa bihurtzen da.

Identitatearen, berberatasunaren filosofia abandonatu behar dugu. Presokratiko bihurtu. Heraklito-ren ibaian murgildu. Diferentziak eta aldaketak logosen berdinkeriatik askatu. Mendebaleko pentsamoldeak hain zintzo beneratu duen logosen idoloa borraz jo behar dugu. Tiraniaren kontra altxa.

Benoist-en Platon-i buruzko azterketaren azpian ez dago interes filosofiko soila. Interes etiko eta politikoa ere hortxe dago, liburuaren sarreran espreski esaten denez.

Metafisika bota eta honen tokia estrukturalismoak hartu behar du.

b) Iraultza estrukturala

La Révolution structurale estrukturalismoaren apologia beroa da. Hil den edo hil behar duen metafisikaren ordeztu estrukturalismoa jaso behar da. Honek, aginduko badu, etsaia bere erreinutik herbesteratu behar du. Eta horixe egiten saiatzen da liburuaren lehen zatian. Humanismo teista edo ateo, marxismo humanista, existentzialismoa, teilhardo-marxismoa etab. uxatzen ditu.

Estrukturalismoak konkretuki onartu ezin dituen puntuak hauek dira: 1. Arrazoimen unibertsalaren kategorია unibertsalak

(*Tyrannie du Logos-en gaia*). 2. Historia haziz doan totalitate progressista bezala ulertzen duen pentsakera. 3. Suetua, gauzei, historiari eta abarri zentzua emateko gai litzatekeen printzipioa. 4. Humanismoaren mistifikazioa⁵⁴.

Jainkoari zerua lapurtu eta gizona jainko egiten duen *antropoteologiarentzat*, humanismoarentzat, oso gogorra da Benoist. Eta suetuaren eta humanismoaren aztarnak bilatzeko obsesioz egin-dako liburua da honoko hau.

Ez du dudarik egiten. Pentsamolde berrian sartu gara. Zientziak, historiak, etnologiak, psikologiak, biologiak, matematikek, fisikak, astronomiak, bakoitzak bere ikuspegitik, humanismoaren gezurra salatu dute. Delako suetu horren hipotesiarekin abiatu ziren jakintza denak, eta inon ez dute aurkitu. Eta aurkitzerik ez dagoela idoro dute. Gaurko zientzien pentsamolde berriari dago-kion filosofia, estrukturalismoa da.

Estrukturalismoak marxismoa ere metafisikaren zakuan sartzten du. (Gogora *Marx est mort*). Althusser-en saioan garbi asko azaltzen denez. Marxismoa pentsamolde zaharra da. Parmenid-eren eta Platon-en umea. Eta kontradikzioaren eta gainegitura-azpiegituraren interpretapen estrukturala, «antihumanista» eta «antihistorizista» egiten hasi ordukoxe, kontzeptu metafisiko horiek eskutan lehertu zaizkio Althusser-i. Logos dialektikoa, logos metafisikoaren ahaidea da. Marx-ek ez dauka salbaziorik.

Estrukturalismoak dioenez, Jainkoaren orde ez da gizona jarri behar. Ez dago Jainkorik; ez eta gizonik. Estrukturak daude.

Finalismoaren eta suetuaren ukazio den estrukturak ezin du onartu Chomsky-ren tesirik. Honek hizkuntza guztien estrukturen desberdintasunen azpitik, batasuna, gizonaren pentsamenduaren berdintasun harrigarria ikusten du. Eta hori esplikatzeko, gizonari berezko zaion estruktura innatoa ametitzen du. Benoist-entzat, Chomsky-ren tesiak, enpirismo eta behaviorismo positibistaren kontrako saio bezala biziki interesgarri badira ere, estrukturen innejismoarekin eta unibertsaltasun horren hipotesiarekin esentzialismo metafisiko kartesianoruntz labaintzen dira. «Iraulza estruk-turalarentzat ez dago inolako naturarik. Giza natura eta biziduna sare estrukturen bariazio eta aldaketa besterik ez dira»⁵⁵.

Estrukturalista izate hori nonbait ez da gauza samurra. Anti-metafisikorik amorratuenera ere etxera sartzten zaio etsaia, gu-txien uste duenean. Horrelako zerbait gertatzen zaio Monod bio-logo estrukturen ospetsuari, eta, ikusiko dugunez, Lévi-Strauss-i, estrukturen guraso eta fundatzaileari berari.

Monod-en *Le Hasard et la nécessité* liburuan kontradikzioa dago. Zientzia gizon, biologo den aldetik modernoa da; gaurko pentsamoldearen estiloan mugitzen da. Baina filosofia egiten hasen den ordukoxe XVIII. mendeko naturismoaren, finalismoaren metafisikara pasatzen da. Monod-en «teleonomia» kontzeptuak Jainko edo giza sujetua baztertuagatik, finalismoan gelditzen da⁵⁶. Beste hainbeste dio Benoist-ek, hemen esplikatzetik ez daukagun «éthique de la connaissance» kontzeptua analizatzen duenean.

Inor antimetafisikoa bada, Lévi-Strauss da hori. Baina honi ere metafisikoaren belarria ikusten dio Benoist-ek. Honen ustez, mito guztien estruktur diferentzien azpiko batasun nagusia esplikatzeko, oinarrizko estruktura, *Ur-struktur* edo metaestruktura proposatzea, oinarri metafisiko baten bila abiatzea da.

Benoist-en asmoa, bada, estrukturalismoaren ikuspegia azken-eraino eramatea da. Honen eskakizunak betetzea erraza ez beste guztia da. Sujeturik gabe, helbururik gabe, historiarik gabe, arrazoin unibertsalik gabe ohitu behar dugu. Analisi estrukturala egitea zaila da, sare estrukturalako elementuen harremanak, kontenidoak kontutan hartu gabe aztertzea eskatzen duelako⁵⁷.

Sujetibitatearen eta beste kategoria metafisikoen herbestera-tzeak ez ditu, ordea, problema denak konpontzen. Orain arte bete duten eginkizuna estruktura baitan teorikoki nola integratu problema latza da. Soluziobideren bat irekitzen saiatzen da Benoist liburua azken partean, Leibniz eta Kant filosofoen kategoria batzutatuz baliatuz.

IV. BESTE FILOSOFO BERRIAK

Aztertu ditugun pentsalari hauetaz gain beste batzu ere zerrendatzen dira filosofo berrien artean. Aipamen soila bederen zor diegu.

1. Jean-Paul Dollé

Autore honek obra hauk argitara ditu: *Le Désir de révolution* (1972), *Voies d'accès au plaisir* (1974), *Le Myope* (nobela), *Haine de la pensée en ces temps de détresse*. Azken hau da ziurrenik filosofo berrien artean ezagunena. Eta bertan aurki daitezke metafisikaren ukapena, arrazionalismoaren salaketa, marxis-

mo metafisiko eta arrazionalistaren kondena, boterearen ikuspegi hutsa eta beltza. Hona adibidetro bat:

*L'essence du pouvoir, c'est la perversion parce que l'essence du pouvoir, c'est le pouvoir absolu. Il n'y a pas de pouvoir qui ne veuille être pouvoir absolu. Tous ceux qui sont au pouvoir ne sont pas pervers, mais il est de l'essence du pouvoir de tendre à la perversion et, justement, la seule borne à cette perversion du pouvoir, c'est la loi*⁵⁸.

2. Guy Lardreau — Christian Jambet

Bi filosofo gazte hauek badituzte bakoitzak bere aldetik idatzitako liburuak. Baina elkarrekin argitaratutako *L'Ange*-rekin ukan dute arrakastarik zabalena.

Bi autoreok, beste filosofo berri asko bezala, 68ko maiatza pertsonalki bizi izan zuten. Gero «Ezker proletarian» militante izan, eta iraultzaren ezinez etsita, autokritika egin dute eta ez direla sekula militante izango promes egin.

Hauen ustez, Argialdiaren eraginez datozkigun iraultza proiektuak ez dira aski iraultzaile. Kontinuismoan daude. Errealitate hau aurrera potentziatuz, zerbait berririk sortuko dela uste dute. Erdi Haroko edozein lekaide gizarajo iraultzaileago zen bere amets apokaliptikoetan. Pentsamendu arrazionalista progresista-kontinuista hori da marxismoaren muin erreakzionarioaren sorrera.

Hauen ustez, Gulag da ezkerren egia; ezkerren ametsaren logikari dariona. Gulag, nora goazen markatzen digun orratza. Gaur gelditu zaigun aukera bakarra zera da: Nagusi txar guztien artean alprojarik kaskarrena hautatu. Agintedunaren hautapena sentimen etikoz egin. Eskubiko edo ezkerreko Nagusia? Taktika kontua da.

3. Maurice Clavel

Orain artean aipatu ditugun filosofo berriak ateo edo agnostiko dira. Bada, baita, hauen mugimenduarekin bat egiten duen kristau bat: Maurice Clavel. Norbaitek gazte hauen osaba zaharra deitu dio.

Antimarxista sutsua eta ezaguna da Clavel. Marxismoa, analisi-rako eta kritikarako lanabes zientifiko ona dela esatea, esan daitekeen burugabekeriarik mardulena da. Clavel-entzako ere kon-

zentrapen zelaien sustraia Marx-engan bilatu behar da. Gulag-en erantzukizun nagusia Marx-ena da.

Clavel-ekin polemizatu duen marxista eta komunista askok, hark Gulag fenomeno aipatzerakoan, inkisizioa gogoratzen dio. Kristautasunaren historian badira noski makina bat azio lotsatzeko direnak, eta fededunak, apologetika apur batekin eta pazientzia gehiagorekin eraman behar izaten dituenak. Taxu hortako konparazioak, inor komentzitzeko alferrikakoak izateaz aparte, justizia eskasekoak izan ohi dira. Clavel behintzat sutan jartzen dute. Inkisizioa eta kontzentrapen zelaia biak dira izugarrikeria. Baina bi izugarrikerien artean desberdintasun nagusi bat dago behintzat. Inkisizioa zoritxarreko kristautasunaren saldukeria den bitartean, Gulag-en sarraskia marxismoaren logika zuzenetik dator.

Filosofia politikoari buruz bi helburu hauek ditu Clavel-ek. Batetik boterearen filosofoen kritika egin, Nagusiak aldamenean duen Machiavelli guztiak larrutu. Eta bestetik askatasun promes oparoak egiten dizkiguten filosofo denak salatu. Arrazoimena, dialektika progresista, eta tamaina horretako kontzeptuak, morrontza berrien bide izan dira.

Clavel-ek filosofo berriak defendatu egiten ditu. Hauen filosofia kultur haustura baten hasiera dela uste du. Eta hainbesteko gorrotoz hartzen badute mugimendu hau, erlijioso izan gabe izpirituala delako omen da.

V. BUKATZEKO

Ohar batzu egitea falta zait. Filosofo berri denak nahas mahas hartuko ditut, denak batera katalogatzerik ez dagoela jakin arren.

1. Esperantzaren ehorzle

Nazka, tristura, etsipena sortzen dizu filosofo berrien irakurketak. Konturatu zarenerako betilun zaude. Boterearen kondaira hori bada, eta biharkoa itunagoa izango bada, zertarako saiatu nagusi korbataduna botatzen, Nagusi brusadunak haren jargoia har dezan? Zertarako faxismoa borrokatu, totalitarismo gorria faxistagoa bada? Zertarako inongo militante izan, botereak erremediorik ez badu, iraultzarik posible ez bada?

Militanteari su ematen dion esperantza hil digute. Hil eta zulo sakonean ehortzi. Bagenekien zerurik ez dagoela, baina azkenik gabeko haruntzako bidetik genbiltzala uste genuen. Zer egin, ifernurako beste biderik ez badago? Kateak hautsi ordez, findu eta sendotu bakarrik egingo baditugu? Esperantza tranpa da!

Galdetzekoa da, ordea, ifernua atzeratzeko bakarrik baldin bada ere, erresistentzia posible dela diotenean, gogor salatzen duten esperantzaren tranpan ez ote diren erori. Erraza da metafisikak eta humanismoak mito bezala zabortegira botatzea. Baina gelditzen den arazoa hau da: «mito» horiekin adierazi nahi den errealitatea nola teoria mailan eman, beste ikuspegi berri batetan, estrukturalistan nahiz beste edozeinetan? Errealitaterik baldin bada behintzat... Bestela esan diezadatela nola funtzionatu behar duen gizonak errealitate «humanista» horiek gabe. Errealitate horien adierazpen «humanistak» bota eta ordezkorik ezkaintzen ez denean, gizonari zerbitzu eskasa egiten zaiola uste dut. Eta Filosofo berriek ez digute ordezko gauza haundirik ematen. Benoist batek sujetu eta historiaren zentzu eta askatasuna eta natura eta abar obsesiboki metafisikaren ume bezala kondematzen dituenean, Monod eta Lévi-Strauss metafisiko bezala persegitzen dituenean, ukapen eta kondena topikoan dabilela dirudi. Eta irudi hori konfirmatu egiten zaizu soluzio teorikorik eskaintzerakoan agertzen duen ahuleziarekin.

Seriotasun falta nabaritzen zaio Lévy-ri ere pesimismoaren printzipioa azkeneraino eraman nahiez, sistema pesimistan integratu ezin dituen dato eta errealitateak hor konpon uzten dituenean. Hala nola Indibidua, askatasun formalak, erresistentziaren efikazia etab. Snobismo kutsua hartzen diozu orduan sistema pesimistari. Alde horretatik Lévy literato ona eta filosofo kaskarra iruditzen zait. Kaskarrena agian.

Pentsalari honen filosofi ahuleziaren beste adibide bat agertu nahi nuke. Historizismo progresista ume eta guzti kiskali nahi du. Ordez errealitate pesimistaren gaua proposatzen du. Ez gaude gizonaren egunsentiaren aurrean, ilunabarrean baino. Baina azkenean egunsenti edo ilunabar, interpretapen eta ikuspegi diferentzia dago bakarrik. Lévy-ren eskema ere historizista da. Alderantziz ikusia. Negatiboan. Zerua eta harako bidea ukatzen ditu, ifernua eta harako bidea ametitzeko.

2. Marxismoaren borrero

Bigarren Gerra ondoko mukizu hauek *intelligentziari* «Marx hil dela» oihukatzen diote. Beraz *intelligentzia* egina, ezkerrekoa, iraultzailea, serioa, heldua, gaurko eta biharko historia eta politikaren jaun eta jabea, xoil xoil esanda, bibolina jotzen aritu da. Marx-ek adarra majo jotzen zion bitartean.

Marxismoaren zientziak erabilgarritasun praktiko minimo-rik ez duela; pentsamendu zaharkitu eta aspaldikoa dela; askatasun zientzia izan ordez diktadur makina eraginkorragoa dela; ez dela zientziarik beste ideologia merke bat baizik; guzti hau ezin du entzun marxista zintzoak, arrazoin guztiz, haserretu gabe; bere burua iraindua eta kakaztua ikusi gabe; bere zientziaren eta filosofiaren ohorea zikindua ikusi gabe.

Intelektual marxista modernu eta kritikoa bazekien Mao filosofo ximpleegia zela, herri xehearentzako modukoa; Lenin-ek ere serioegi irakurtzeak ez duela merezi; Engels-ek galbahe lasai samarretik pasatu arren ez duela askorik ematen. Marxista ausartak bazekien Marx bera ere ez dela ukitu ezina; zenbait pundutan zuzendu, osatu, zentsuratu eta purgatu beharra dagoela. Baina edozein marxistarentzat gehiegixto da Marx-ek dituen pundurik onenak, bere intuizio, asmakizun eta iradokizun iraultzaile eta jenialek ekarri dutela totalitarismoa entzutea. Ez dela Marx deformatua, dogmatikoa, gaizki interpretatua, Marx zuzena, iraultzailea, zientifikoa, ona baino, purgatu eta salbatzen den Marx hori, Gulag-eko hilketen errudun dena. Marxismoak, ondo aplikatuz gero, ekarri duen horixe ekarri behar du.

Tamaina honetako arrazoiketa absurdoa da marxistarentzat. Absurdoa Marx-en mitoa batere errespetorik gabe eta distinguerik gabe akabatzea. Absurdoa Marx-en lotsakizuna biluzik, tapaki kritikorik gabe uztea. Horixe ezin die barkatu Marx-en borraroei⁵⁹.

3. Benetako problemak

Inork ez du sinesten, nire ustez, gazte hauek filosofo berri-rik direnik. Beraiek inork baino gutxiago noski. Baina hauen liburuen inguruan soilu den eztabaida ozpindu horretan benetako problemak daude. Ez dakit nik filosofo taxuzko diren; Platon, Descartes, Rousseau, Leibniz, Schopenhauer, Fichte, Hegel, Marx,

Nietzsche, Freud, Mao, Lévi-Strauss eta aipatzen dituzten hainbat filosofo, atzoko eta gaurko, ongi ulertzen eta interpretatu dituzten, ala axola zaiena esanarazten dieten. Baina benetako problema ideologiko eta politikoak daudela tarteko iruditzen zait. Berriak ez direnak, baina pentsamendu politiko ezkerak oraindik ere irentsi ez dituenak; eta irentsi baditu liseritu ez dituenak.

Hona bi gertakizun: Kontzentrapen zelaiak XX. mendean, eta askatasunaren izenean, sortzea; eta Partidu komunista, marxismoaren harma eta guzti, zelai horiek eragozteko gauza ez izatea. Bi fenomenook galdera dira edozeinentzat, batez ere sarraski horiek gertatu diren tradizio marxistan bere burua, ametsak, asmoak ikusten dituen pertsona, alderdi edo mugimenduentzat. «Errorearen» aipuak eta ipuinak komentzitu beharrik ez daukana besterik ez du komentzitzen. Eskapo egitea da!

Hona Edgar Morin-ek nola zehazten duen problema hau ⁶⁰:

— Explotazio, zapalkuntza eta menderapen kontzeptuek kapitalismo eta prekapitalismoarentzat ezezik ez ahal dute balio herri sozialistetan sortu diren zapalkuntza, explotazio eta morrontza modu berrientzat? Kapitalismoa al da gaurko gure gaitzen (gerrak, kontzentrapen zelaiak, morrontza, polizi errepresioa) errudun bakarra?

— Zelaiak ezkututzen edo Sobiet Batasunari akzidental eta kontingente zaizkiola esaten jarraitu behar al dugu? Totalitarismo hitzak ez al du balio Sobiet Batasunarentzat eta Txinarentzat?

— Marxismo sakralizatuak Sobiet Batasuneko agintearen errealtatea argitu baino gehiago ezkutatu egiten duelarik, itsumen horrek ez al du morrontza berri gehiago sortuko?

— Ez al da gaur esan behar, Marx, pentsalari jeniala baina kontradiktorioa dela, beharrezko baina eznahiko?

— Sozialismo deitu behar badiogu gure askatasun ametsari, ez al diogu sistema sobietikoari sozialista hitza ukatu behar?

— Errusiako kontzentrapen gizarteak, totalitarismoak, burokrazia zanpatzaileak, progresistatzat jotzen den basakeriak, ez al du aspaldi hasi baino berehala utzi zen analisi sakonik merezi?

Hauek, Filosofo berrien balioa aurrez epaitu nahi gabe ere, benetako problema dira. Baina filosofo berriek badute interesik teknokraziaren eta kapitalismo zuzenduaren itxaropenetan bizi direnentzat ere.

4. Boterearen arazoa

Filosofo berriek, saihets guztietatik, planteatzen duten arazoa boterearena da.

Tradizio marxistak uste hau sartu du gure pentsamoldean: boterea, agintea, agintaria, ekonomi indarren, harreman sozialen kontradikzioen arabera doazela. Base ekonomiko-sozialak markatzen duen doinua dantzatzen du aginte politikoak. Eta tesi jeneralizatu hau da filosofo berriek zuzen zuzenean ukatzen dutena.

Boterea ez da epifenomeno bat. Ekonomiak badu dudarik gabe eraginik politikan. Baina arlo politikoak bere independentzia eta beregaintasuna du. Ondorio hori atera behar litzateke, boterearen funtzionamendu historikoa ikusirik. Harreman sozialak eta errejimen sczio-ekonomiko desberdinen edo eraldatuen edo iraulien gainetik jokabide berdintsuak aurkitzen dizkiogu botereari. Aldaketa benetan sakonik ezin daiteke itxaron.

Hala ere, nire ustez, filosofo berrien botere teoria beltz, negatibo eta beldurgarri horrek egiten duen bezala, ez dira errejimen politikoen desberdintasunak ezabatu behar. Hitler, Stalin, Franco, Churchil, De Gaulle, Mao, Breznev, Suarez, Andreotti, Carter, Videla, Pinochet, ez dira berdinak. Gutxiagorik ere. Boterearen esentzia beltzaz mintzatuko litzatekeenarentzat bakarrik dira berdinak. Filosofo berriek horrelako esentzia batekin jokatzen dutela uste dut. Metafisikaren ukatzaile metafisiko ote?

Baina benetakoa da boterearen arazoa: absoluto izan nahia, totalitario izateko joera, gizarte ehunaren zelula guztiak kantzer batek bezala jateko irrika. Administrazioaren baitan badago zer-bait, gizarteari zor zaion zerbitzu tekniko, egoki, eta sotila izan beharrean, gizartearen zanpatzaile eta jauntxo izatera bultzatzen duena. Botereak badu, nonbait, agintedunaren borondate on eta txar guztien gainetik, objetiboki totalitario izatera, diktadurara makurtzen duen zer-bait.

Jakintzak, humanistak nahiz estrukturalistak, badute lanik boterearen mekanismoak ezagutzen. Amets egiteko baimena kendu digute filosofo berriek, boterearen berezko joera edo izaera totalitarioaz mintzatzean, eta boterearen eskarmentu historikoa gogoratzen digutenean.

Filosofo berriak ez dira historiara pasatuko zer-bait berririk asmatu dutelako. Gehienbat betiko arazoak birplanteatu besterik ez bait digute egin. Baina hori bai: zorrotz, eta garratz, umore txarrez eta estalkirik gabe, garrasika eta ia etsita.

¹ Glucksmann-ek argitaratu dituen liburuak hauek dira: *Le discours de la guerre*, L'Herne 1967; *Stratégie et révolution en France*, Christian Bourgois 1968; *La cuisinière et le mangeur d'hommes*, Seuil 1975; *Les Maîtres penseurs*, Grasset 1977. Hemen aztertuko dugun lehen liburua gaztelerazko itzulpenean egingo dugu: *La cocinera y el devorador de hombres. Ensayo sobre el Estado, el marxismo y los campos de concentración*, Edit. Madrágora, Barcelona 1977.

² A. GLUCKSMANN, *La cocinera y el devorador de hombres*, 35 or.

³ *Ibid.* 80-81 or.

⁴ *Ibid.* 133 or.

⁵ *Ibid.* 59 or.

⁶ *Maîtres Penseurs* euskaratzerakoan ez dakit *Maisu Pentsalariak* baino hobeto ez ote legokeen *Nagusi pentsalariak* edo *Jauntxo pentsalariak*. «Maître» frantsesak *maisugoa* baino areago *agintea* adierazten bait du. Gazteleraz *Maestros-Pensadores* itzuli dute, baina beharbada hobeki egongo zen *Amos-pensadores*. Dena den, itzulpen bat nahiz bestea erabili, esannahi bikioitz hori kontuan eduki behar da, bi esannahiekin jokatzan du eta autoreak. Guk *Maisu Pentsalariak* eta *Nagusi Pentsalariak*, biak, erabili ditugu.

⁷ ANDRE GLUCKSMANN, *Las Maîtres penseurs*, Grasset, 1977, 118-120 or.

⁸ *Ibid.* 106 or.

⁹ *Ibid.* 138-141 or.

¹⁰ *Ibid.* 24-29 or.

¹¹ *Ibid.* 39 or.

¹² *Ibid.* 291 or.

¹³ «La democracia nace y vive de la posibilidad de levantarse cotidianamente contra la ley de los poderosos... La calle, la huelga, la opinión libre. Tantas franquicias históricas que la plebe europea se ha esforzado en conquistar y otras tantas que los dominadores intentan vaciar de toda verdad popular; pero no hay que abandonarlas como si fueran cáscaras vacías porque el hecho de obligar a respetar su sola existencia impide los campos de concentración». *La cocinera y el devorador de hombres*, 209 or.

¹⁴ *Ibid.* 141 or.

¹⁵ *Ibid.* 207 or.

¹⁶ *Ibid.* 19 or.

¹⁷ Deleuze-ren eskolaren tesiak ere kontutan ditu Lévy-k. Honen liburuaren hariak kontrapuntu polemiko bat, Deleuze-ren *Anti-Oedipe* liburu ospetsua du. Baina *Anti-Oedipe*-ren tesiak ulertzea samurra ez delako batetik, Lévy-ren pentsamendu orokorra jasotzeko hainbeste laguntzen ez delako bestetik, eskola deleuzianoari buruzko erreferentziak arras utziko ditut lan honetan. Deleuze da filosofo berrien etsairik amorratuenetakoa. Ikaragarriak esan dizkie.

¹⁸ BERNARD-HENRI LEVY, *La barbarie à visage humain*, Grasset, 1977, 31 or.

¹⁹ *Ibid.* 35 or.

²⁰ «Il y a peut-être, il y a sûrement, dans le fait même des sociétés, quelque chose qui les voue à la servitude et au malheur. Il y a peut-être, il y a sans doute quelque chose dans le pur fait de se rassembler, qui rend le Maître nécessaire, que dis-je inévitable». *Ibid.*

²¹ *Ibid.*, 37 or.

²² «Résister au malheur? si la domination n'est rien, si elle n'a pas de principe, il n'y a pas, contre elle, de résistance possible... *Détrôner* le prince? si le Prince n'a pas de trône et pas de lieu assigné, on ne l'atteint nulle part, et nulle part on ne peut viser le noyau de son éminence». *Ibid.* 29 or.

²³ *Ibid.* 49-50 or.

²⁴ *Ibid.* 50 or.

²⁵ Après tout pourquoi parle-t-on? Les philosophes l'ont assez répété: parce que les hommes vivent ensemble et échouent à communiquer. Lacan l'a montré à sa façon: parce que les hommes ont un corps, et que les corps ne peuvent se rejoindre. S'il y a de la parole c'est qu'il y a de la socialité et que la socialité, c'est la guerre» *Ibid.* 53 or.

²⁶ «C'est le propre du pouvoir en un mot, c'est sa fonction et sa vocation que de modeler et découper le Réel en tant que tel». *Ibid.* 58 or.

²⁷ *Ibid.* 59 or.

²⁸ «Mais il y a encore autre chose. Quelque chose qu'il faut penser aussi, pour l'inscrire au fronton de notre politique provisoire. L'individu n'est rien que de l'État, soit: mais l'expérience prouve hélas que l'État sans l'individu, c'est la violence nue et les camps. La volonté propre n'est rien que le relais de la volonté du Maître, soit encore: mais l'expérience prouve toujours que, sans l'illusion de celle-ci, celle-là a tôt fait de sombrer dans la pire des barbaries. A preuve le totalitarisme stalinien, le fascisme ou la terreur jacobine». *Ibid.* 83-84 or.

²⁹ *Ibid.* 90 or.

³⁰ *Ibid.* 87 or.

³¹ «Contre toutes les pensées qui expliquent les sociétés par leurs principes de division mieux que par ceux de leur unité, qui croient les clivages plus lourds que l'harmonie et l'homogénéité, qui envisagent le devenir sous l'aspect de ses déchirements, — il faut redonner lustre à des pensées archaïques qui disent tout le contraire, il faut dire que l'unité prévaut toujours sur la division, que le conflit sert à l'harmonie et que c'est dans l'identité qu'est l'intelligence du monde». *Ibid.* 125 or.

³² *Ibid.* 111 or.

³³ *Ibid.* 142 or.

³⁴ *Ibid.* 154 or.

³⁵ *Ibid.* 156 or.

³⁶ Aginteari buruzko Kristautasunaren dotrina Lévy-k dioen eskema horretantxe kokatzen da. Batetik, agintaritzak Jainkoagan da bere iturburu: «Guztiak egon daitezela agintarien menpean, Jainkoagandik ez datorren agintaritzarik ez dago eta; eta direnak, Jainkoak jarrita daude. Beraz agintaritzaren kontra jartzen dena, Jainkoaren asmoaren kontra altxatzen da». (Erromatarrei 13, 1-2). Bestetik, apostoluek Sanedrin buruei emandako erantzuna: «Jainkoari gizonei baino lehenago obeditu behar zaio» (Apostoluen Eginak, 5, 29).

³⁷ B.-H. LEVY, *o. c.* 155.

³⁸ *Ibid.* 173-174 or.

³⁹ *Ibid.* 178 or.

⁴⁰ *Ibid.* 181 or.

⁴¹ *Ibid.* 182 or.

⁴² «Pas de camps, sans marxisme, disait Glucksmann. Il faut ajouter: pas de socialisme sans camps, pas de société sans classes, sans sa vérité terroriste». *Ibid.* 184. Ikus *Ibid.* 182-185 or.

⁴³ *Ibid.* 197-205 or.

- ⁴⁴ *Ibid.* 217 or.
- ⁴⁵ *Ibid.* 220 or.
- ⁴⁶ Ikus 28 oin oharra.
- ⁴⁷ Ikus *Ibid.* 223-226 or.
- ⁴⁸ JEAN-MARIE BENOIST, *Marx est mort*, Gallimard, 1970, 50 or.
- ⁴⁹ *Ibid.* 97 or.
- ⁵⁰ Etnozentrismoa zera da: «Un ancrage dans les catégories de sa propre culture, dans les valeurs de son propre code, qui lui interdit de déployer une écoute attentive à l'altérité de l'autre. Cette attitude, qui consiste à identifier ses propres valeurs avec les valeurs humaines en général, n'est pas seulement sur le plan éthique une grave source d'intolérance, elle est aussi, sur le plan scientifique, un grave obstacle épistémologique». *Ibid.* 161 or.
- ⁵¹ *Ibid.* 179 or.
- ⁵² *Ibid.* 241 or.
- ⁵³ Ikus JEAN-MARIE BENOIST, *Tyrannie du Logos*, Les éditions de Minuit, 1975.
- ⁵⁴ JEAN-MARIE BENOIST, *La révolution structurale*, Grasset, 1975, 63-64 or.
- ⁵⁵ *Ibid.* 176 or.
- ⁵⁶ *Ibid.* 179 or.
- ⁵⁷ «Une analyse... est structurale, et n'est structurale que lorsqu'elle fait apparaître un contenu comme modèle, c'est-à-dire lorsqu'elle sait isoler un ensemble formel d'éléments et de relations sur lequel il est possible de raisonner sans faire appel à la signification du contenu donné» *Ibid.* 203 or.
- ⁵⁸ JEAN-PAUL DOLLÉ, *Haine de la pensée en ces temps de détresse*, Hallier, 1976, 96 or.
- ⁵⁹ Marxismoarekin hain gogorra den Castoriadis batek, adibidez, hauxe idatzi du filosofo berriei buruz: «Détournant la critique de Marx que nous avons faite dans une perspective politique, praxique, révolutionnaire —critique qui dégageait précisément l'héritage capitaliste, occidental, dont Marx était resté prisonnier, donc: ce qui chez Marx restait en deçà d'une visée révolutionnaire—, elle (la nouvelle vague des divertisseurs — soit les nouveaux philosophes) essaie d'en tirer cette conclusion absurde: c'est précisément en tant que révolutionnaire que Marx aurait engendré le Goulag». Ikus *Le Nouvel Observateur*, 1977 ekainak 20.
- ⁶⁰ Ikus *Le Nouvel Observateur*, 1977 ekainak 27.

M. P.

LOS NUEVOS FILOSOFOS LES NOUVEAUX PHILOSOPHES

El artículo se propone presentar, sintéticamente y casi sin observación crítica, a los Nuevos Filósofos. Se estudian tres autores: Glucksmann, Lévy, Benoist.

1. André Glucksmann. En La cocinera y el devorador de hombres quiere

analizar el significado de los campos de concentración respecto al Estado y al marxismo. Hay que empezar por reconocer la realidad de los campos en toda su atrocidad, y sin tapujos ideológicos. Los campos han sido posibles gracias a una ideología que justificaba la omnisciencia y omnipresencia e impunidad del poder estatal. Glucksmann rechaza decididamente las interpretaciones de quienes califican de «error», los campos, debido al culto de la personalidad, o a la estructura socio-económica o al entorno internacional. Los campos no son un fenómeno accidental. Revelan la entraña del sistema soviético, inspirado por el marxismo. Stalin, Lenin y el propio Marx son responsables directos de los campos, al otorgar el poder absoluto a un Partido y a un Estado en posesión del secreto de la historia.

La doctrina marxista del poder no es apenas original. Se inserta en una larga tradición de la filosofía política, que tiene en Platón su primer exponente importante. Glucksmann estudia, en *Les Maîtres penseurs*, el pensamiento político de cuatro filósofos alemanes del s. XIX: Fichte, Hegel, Marx, Nietzsche. Estos comparten la euforia de la Ilustración; son entusiastas de la Revolución de 1789, y del Estado jacobino fuertemente centralizado. Ponen las bases teóricas de los Estados totalitarios del s. XX: los derechos del poder, en posesión de la ciencia, de decidir los destinos de la totalidad nacional, por encima de los intereses privados, que se consideran carentes de perspectiva histórica.

Glucksmann llama a la resistencia contra el poder totalitario: desmitificando su omnisciencia y utilizando las libertades formales, cuyo juego más o menos libres es lo único que distingue a los diversos regímenes, evitando el que la humanidad sea un gigantesco «Archipiélago Gulag».

II. Bernard-Henri Lévy. *La Barbarie à visage humain* comienza por estudiar la entraña del Poder. El Poder no es un fenómeno derivado de intereses de clase. El Poder y sus mecanismos de dominación acompañan a la sociedad desde los orígenes. No hay hombre sin sociedad. No hay sociedad sin Poder.

Luego Lévy desmitifica muchos presupuestos de quienes piensan que el poder que es dominación y explotación, no lo será cuando desaparezcan las relaciones socio-económicas de clase. Critica los conceptos de la bondad del hombre, el sentido de la historia, la desaparición del Estado, la supuesta capacidad del individuo de escapar al poder.

Todos estos mitos, que adolecen de una concepción historicista y progresista de la humanidad, se encuentran en el socialismo de cuño marxista. Lévy niega el valor científico de los conceptos de un Proletariado con misión universal de liberación, y de un Capitalismo destinado a ser suplantado por aquél.

El autor analiza el totalitarismo y sus formas. La barbarie totalitaria no es nueva. El Poder siempre ha intentado ser absoluto. Si en los últimos tiempos hemos conocido el fascismo y los campos, se debe en gran parte a la crisis de lo Sagrado que sostenía y limitaba al Poder a un tiempo. La soberanía absoluta de los dioses la ha heredado el Poder.

Por último se analizan el socialismo soviético a la luz de los campos, y el porvenir que nos aguarda bajo el imperio de la técnica. El marxismo es responsable de Gulag; es «el gran opio de los pueblos».

No obstante la concepción pesimista del Poder, totalitario por naturaleza, Lévy invita a adoptar un compromiso ético de resistencia. No nos libe-

raremos de las redes del Poder, pero, al menos, retardaremos el infierno, la decadencia que nos amenaza; se prolongará el crepúsculo.

III. Jean-Marie Benoist. Se analizan tres libros: *Marx est mort*, *Tyrannie du Logos* y *La révolution structurale*.

El primero de ellos tomando pie en Mayo 68, va detectando los signos de una «ontología de la presencia», filosofía caduca y que no corresponde a la episteme del s. XX. Para Benoist, los protagonistas de Mayo 68, estudiantes, comunistas, gaullistas y los intérpretes de dicho movimiento, se mueven en un mundo metafísico. A continuación denuncia los restos de Metafísica, presentes en Marcuse hombre del «Aufklärung», pese a sus aportaciones positivas Mao, Lenin, Marx. No obstante la labor teórica de Althusser, Lenin y Marx son hijos del pensamiento de la ilustración. Marx es positivista y metafísico. Marx ha envejecido y muerto para los hombres del s. XX.

Tyrannie du Logos, exponiendo la polémica entre Sócrates y los sofistas a través de los textos de Platón, se analizan las raíces de la Metafísica que ha afectado a la cultura y filosofía occidentales durante 25 siglos.

La alternativa actual es el estructuralismo. En *Révolution structurale* se expone cómo se debe pensar sin sujeto, sin sentido de la historia, sin humanismo, sin esencia, sin naturaleza. Las exigencias del estructuralismo son radicales y revolucionarias. Por no satisfacerlas, critica a Monod y al propio Lévi-Strauss.

IV. Se refiere brevemente a otros Nuevos Filósofos: Jean-Paul Dollé, Guy Lardreau, Christian Jambet y Maurice Clavel.

V. Por último se recogen unas consideraciones sobre el carácter pesimista y desesperanzador de la filosofía política de los Nuevos Filósofos, su crítica al marxismo, y el valor positivo que representan, al poner sobre el tapete de forma inaplazable problemas reales que no se han planteado con suficiente radicalidad.

L'article se propose de présenter synthétiquement, et presque sans observation critique, les Nouveaux Philosophes. Parmi eux, trois auteurs: Glucksmann, Lévy, Benoist.

I. André Glucksmann. Dans *La cuisinière et le dévorateur d'hommes*, il veut analyser la signification des camps de concentration par rapport à l'Etat et au marxisme. Il faut d'abord reconnaître la réalité des camps dans toute leur atrocité et sans réserves idéologiques. Les camps ont été possibles grâce à une idéologie qui justifiait l'omniscience, l'omniprésence et l'impunité du pouvoir de l'Etat. Glucksmann rejette résolument les interprétations de ceux qui qualifient «d'erreur» les camps dû au culte de la personnalité, ou à la structure socio-économique ou à des influences internationales. Les camps ne sont pas un phénomène accidentel. Ils révèlent les entrailles du système soviétique, inspiré par le marxisme. Staline, Lénine et Marx lui-même sont responsables directs des camps en accordant un pouvoir absolu à un Parti et à un Etat en possession du secret de l'histoire.

La doctrine marxiste du pouvoir est peu originale. Elle s'insère dans une longue tradition de la philosophie politique, qui a en Platon son premier protagoniste important. Glucksmann étudie, dans *Les Maîtres penseurs*, la pensée politique des quatre philosophes allemands du XIXème siècle: Fichte,

Hegel, Marx, Nietzsche. Ceux-ci partagent l'euphorie des Lumières; ils sont enthousiastes de la Révolution de 1789, et de l'Etat jacobin fortement centralisé. Ils posent les fondements théoriques des Etats totalitaires du XXème siècle: les droits du pouvoir, en possession de la science, de décider les destins de la totalité nationale, au-delà des intérêts privés, considérés comme manquant de perspective historique.

Glucksmann appelle à la résistance contre le pouvoir totalitaire: en démythifiant son omniscience et en utilisant les libertés formelles, dont le jeu plus ou moins libres distingue les différents régimes évitant que l'humanité soit un gigantesque «Archipel Goulag».

II. **Bernard-Henri Lévy. La barbarie à visage humain** commence par étudier les sources du Pouvoir. Ce Pouvoir n'est pas un phénomène dérivé des intérêts de classe. Ce Pouvoir et ses mécanismes de domination accompagnent la société dès ses origines. Pas d'homme sans société. Pas de société sans Pouvoir.

Puis Lévy démythifie beaucoup de postulats de ceux qui pensent que le pouvoir qui est domination et exploitation, ne le sera pas quand les relations socio-économiques de classe disparaîtront. Il critique le concept de la bonté de l'homme, le sens de l'histoire, la disparition de l'Etat, la prétendue capacité de l'individu d'échapper au pouvoir.

Tous ces mythes, qui participent d'une conception historiciste et progressiste de l'humanité, se trouvent dans le socialisme d'empreinte marxiste. Lévy nie la valeur scientifique des concepts d'un **Proletariat** avec mission universelle de libération, et d'un **Capitalisme** destiné à être supplanté par lui.

L'auteur analyse le totalitarisme et ses formes. La barbarie totalitaire n'est pas neuve. Le Pouvoir a toujours essayé d'être absolu. Si dans ces derniers temps nous avons connu le fascisme et les camps, c'est dû en grande partie à la crise du Sacré qui soutenait et limitait à même temps le Pouvoir. Le Pouvoir a hérité de la souveraineté absolue de Dieu.

Pour finir, il analyse le socialisme soviétique à la lumière des camps, et l'avenir qui nous attend sous l'empire de la technique. Le marxisme est responsable du Goulag; il est «le grand opium des peuples».

Malgré cette conception pessimiste du Pouvoir totalitaire par nature, Lévy invite à adopter un compromis éthique de résistance. Nous ne nous libérerons pas des filets du Pouvoir, mais au moins nous retarderons l'enfer, la décadence qui nous menace; le crépuscule se prolongera.

III. **Jean-Marie Benoist.** Trois livres sont étudiés: **Marx est mort**, **Tyrannie du logos**, et **La révolution structurale**.

Le premier, **Marx est mort**, part de Mai 68 et détecte les signes d'une «ontologie de la présence», philosophie caduque et qui ne correspond pas à l'épisthème du XXème siècle. Pour Benoist, les protagonistes de Mai 68: étudiants, communistes, gaullistes et les interprètes du dit mouvement, s'agitent dans un monde métaphysique. A la suite, il dénonce les restes des métaphysiques, présents en Marcuse —homme du «Aufklärung», malgré ses apports positifs— Mao, Lénine, Marx. Malgré le travail théorique d'Althusser, Lénine et Marx sont fils de la pensée des Lumières. Marx est positiviste et métaphysique. Marx a vieilli; il est mort pour les hommes du XXème siècle.

Le deuxième livre, **Tyrannie du logos**, en exposant la polémique entre Socrate et les sophistes à travers les textes de Platon, analyse les racines

de la Métaphysique qui a affecté la culture et la philosophie occidentales pendant 25 siècles.

L'alternative actuelle est le structuralisme. La **révolution structurale** expose comment l'on doit penser sans sujet, sans sens de l'histoire, sans humanisme, sans essence, sans nature. Les exigences du structuralisme sont radicales et révolutionnaires. Pour ne pas les satisfaire, critique à Monod et même à Lévy-Strauss.

IV. Ce chapitre traite brièvement d'autres Nouveaux Philosophes: Jean-Paul Dollé, Guy Lardreau, Christian Jambet et Maurice Clavel.

V. Enfin, on rassemble quelques considérations sur le caractère pessimiste et désespérant de la philosophie politique des Nouveaux Philosophes, sur leur critique du marxisme, et la valeur positive qu'ils représentent, en mettant sur le tapis, d'une manière irrécusable, des problèmes réels qui n'ont pas été posés avec radicalité suffisante.